

Katja Paala ja Anniina Ruusila

**YLISUKUPOLVISEN VUOROVAIKUTUKSEN
MERKITYS LASTEN JA VANHUSTEN
HYVINVOINTIIN**

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus

TIIVISTELMÄ

Katja Paala & Anniina Ruusila: Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys lasten ja vanhusten hyvinvointiin

Kandidaatintutkielma, 47 sivua, 3 liitettä

Tampereen avoin yliopisto, Tampereen yliopisto

Terveystieteiden yksikkö, Hoitotiede

Ohjaaja: Irja Nieminen

Maaliskuu 2020

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli selvittää ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä lasten ja vanhusten hyvinvointiin. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää lasten ja vanhusten hoitotyötä sekä edistää lasten ja vanhusten hyvinvointia huomioiden ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys. Tutkimuskysymyksenä oli: Millainen merkitys ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lasten ja vanhusten hyvinvointiin?

Tutkimusaineiston artikkeleita haettiin Cinahl-, Medline- PsycInfo-, Eric- ja Medic-tietokannoista syksyn 2019 aikana. Lopulliset tutkimusaineiston artikkelit (n=20) valikoituivat Cinahl- ja Medline-tietokannoista sekä manuaalihauulla monivaiheisen valinnan kautta. Hakutulokset kokonaisuudessaan ennen tietokantarajauksia oli 426 artikkelia. Haku rajattiin englannin- ja suomenkielisiin artikkeleihin vuosilta 2010-2019. Mukaan otettiin vertaisarvioidut artikkelit. Sisäänottokriteerinä rajattiin tutkimukseen osallistuneet lapset alle kouluikäisiin. Tutkimukseen osallistuneiden lasten ja vanhusten välissä tuli olla yksi sukupolvi, jotta ylisukupolvinen vuorovaikutus toteutuisi. Vanhusten osalta tämä toimi sisäänottokriteerinä. Hakusanoina käytettiin: intergenerational relations, interpersonal relations, quality of life, psychological well-being, aged, child, infant, well-being, life satisfaction, happiness, life quality, wellness ja ylisukupolv*. Abstraktin tuli vastata tutkimuskysymykseen ja lopullisen artikkelin tuli käsitellä ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä hyvinvointiin joko lasten tai vanhusten näkökulmasta. Hausta rajattiin pois kirjallisuuskatsaukset (n=7), ammattilehdissä julkaistut artikkelit sekä muut ei-tieteelliset artikkelit (n=9). Lopulliseen kirjallisuuskatsaukseen valittiin 20 tutkimuskysymykseen vastaavaa artikkelia. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksemme mukaan ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli merkitystä vanhusten *psykkiseen hyvinvointiin* ja *fyysiseen terveyteen*. Lisäksi ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli merkitystä sekä lasten että vanhusten *onnellisuuteen, minäkuvaan* ja *sosiaalisuuteen*. Nämä tulokset tulivat esille sekä lastenlapsiaan hoitavien isovanhempien että ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistuvien vanhusten kohdalla. Kirjallisuuskatsauksen johtopäätöksenä voidaan todeta ylisukupolvisella vuorovaikutuksella olevan merkitystä lasten ja vanhusten kokonaisyhyvinvointiin. Ensimmäisistä ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on positiivista merkitystä niin lasten kuin vanhustenkin elämän sisältöihin ja hyvinvoinnin eri osatekijöihin. Positiivisten vaikutusten suhteen ei ole väliä, tapahtuuko ylisukupolvinen vuorovaikutus omien isovanhempien vai ennestään vieraiden vanhusten kanssa, mutta molemmissa tapauksissa näyttäisi siltä, että liialliseksi koettu ylisukupolvinen vuorovaikutus ei ole eduksi vanhusten hyvinvoinnille. Kirjallisuuskatsauksestamme saatuja tuloksia voitaneen hyödyntää käytännön hoitotyössä, erityisesti vanhustyössä sekä varhaiskasvatuksessa, mutta myös neuvolatyössä. Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä hyvinvointiin tulisi kuitenkin tutkia vielä enemmän ja laajemmin.

Avainsanat: hyvinvointi, lapset, vanhuksat, vuorovaikutus, ylisukupolvisuus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1 Sukupolvi ja ylisukupolvisuus.....	7
2.2 Vuorovaikutus	8
2.3 Hyvinvointi ja elämänlaatu	9
2.4 Lapsuus.....	10
2.5 Vanhuus.....	10
3 TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	12
4 KATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
4.1 Kirjallisuushaku.....	14
4.2 Aineiston kuvaus ja laadunarviointi	17
4.3 Aineiston analyysi	17
5 TULOKSET	20
5.1 Vuorovaikutuksen psyykkistä hyvinvointia vahvistava ja heikentävä merkitys.....	21
5.2 Vuorovaikutuksen fyysistä terveyttä vahvistava ja heikentävä merkitys.....	23
5.3 Vuorovaikutuksen onnellisuutta lisäävä ja vähentävä merkitys.....	25
5.4 Vuorovaikutuksen minäkuvaa vahvistava merkitys.....	27
5.5 Vuorovaikutuksen sosiaalisuutta tukeva merkitys	29
6 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	32
7 POHDINTA	36
LÄHTEET.....	43
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Viime vuosina sekä lasten- että vanhustenhoito on ollut mediassa paljon esillä. Samoin pienten lasten vanhempien jaksaminen ja hyvinvointi ruuhkavuosien kiireessä on aiheuttanut yhteiskunnallista keskustelua. 1900-luvulla oli tavallista, että perheen eri sukupolvet olivat tiiviisti tekemisissä toistensa kanssa. Nykyään tilanne on toinen, eikä ylisukupolvista kohtaamista tapahdu luonnostaan siinä määrin kuin ennen. Isovanhemmat saattavat asua kaukana tai olla vielä työelämässä, jolloin mahdollisuuksia lastenlasten hoitamiseen ei ehkä ole. Toisaalta erilaiset perherakenteet ovat tuoneet omat haasteensa sukupolvien väliseen yhteistyöhön. Tämänkaltaiset yhteiskunnassa tapahtuvat perherakenteiden muutokset tuovat haasteen myös lasten- ja nuorten hoitotyöhön (Koistinen ym. 2004). On huomioitava, että lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttavat monet osatekijät. Niitä ovat perimä ja perheen hyvinvointi, mutta myös perheen ja kasvuympäristön kulttuuri sekä erilaiset tekijät, jotka joko heikentävät tai vahvistavat terveyttä ja hyvinvointia siinä yhteisössä, missä lapsi elää. Nämä ovat myös niitä tekijöitä, jotka tulee huomioida, kun mietitään erilaisten palvelujen tarpeita. (Lindholm 2004.)

Yhteiskunnallinen muutos näkyy myös väestön ikärakenteen muutoksena. Ikärakenteiden muuttuessa vanhuspainotteisemmiksi syntyvyyden samanaikaisesti laskiessa, on perusteltua pyrkiä löytämään uusia tapoja pitää vanhusväestömme hyvässä kunnossa ja samalla mahdollisesti edistää syntyvyyttä tukemalla lapsiperheiden jaksamista. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan alle 14-vuotiaiden määrä vähenee vuodesta 2020 vuoteen 2040 mennessä 130 846 lapsella, kun yli 65-vuotiaiden määrä samassa ajassa puolestaan lisääntyy 265 483 aikuisella. Väestörakenteen muutoksella on myös kansantaloudellinen merkitys. Tilastokeskuksen mukaan vuodesta 2020 vuoteen 2040 työkäisten määrä vähenee 75 637 aikuisella. (Tilastokeskus 2019b.) Näin ollen yhteiskuntamme on suuren haasteen edessä: kuka hoitaa yhteiskuntamme tulevaisuuden vanhukset ja kuinka takaamme heille hyvän elämänlaadun, jos työvoimaa on tarjolla vain vähän.

Työkäisten vähentyessä ja vanhusväestön määrän lisääntyessä, vanhuksia tulisi paremmin sitouttaa yhteiskuntaan sekä arvostaa heitä hiljaisen tiedon siirtäjinä. Heidän kokemuksiaan voitaisiin hyödyntää esimerkiksi lasten kasvatuksen tukijoina. Huomioitavaa on myös, että elinajanodote kasvaa (Tilastokeskus 2019a) ja siten työurat pitenevät vanhuuseläkkeelle pääsyn siirtyessä. Kuitenkaan ihmisen evoluutio ei pysy näin nopeassa muutoksessa mukana. Niinpä voisi olla hyödyllistä kohdentaa lähellä eläkeikää olevien työpanosta eri yhteiskuntaluokkia tukevaan toimintaan.

Yhteiskunnallisten rakenteiden muuttuminen asettaa haasteita myös hoitotyölle, johon kohdistuu erilaisia velvoitteita. Suomen valtio on asettanut erilaisia lakeja kansalaisten hyvän ja tasa-arvoisen hoidon toteuttamisen takaamiseksi. Esimerkiksi terveydenhuoltolain (30.12.2010/1326) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta ja kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja. Lain tavoitteena on muun muassa toteuttaa väestön tarvitsemien palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, palvelujen laatua ja potilasturvallisuutta. Lain tavoitteena on myös vahvistaa terveydenhuollon palvelujen asiakaskeskeisyyttä, vahvistaa perusterveydenhuollon toimintaedellytyksiä ja parantaa terveydenhuollon toimijoiden välistä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. (Finlex 2010.) Vuonna 2012 laadittiin laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista. Sen tarkoituksena on muun muassa tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. (Finlex 2012.)

Vanhushoidosta keskusteltaessa ei kuitenkaan voida unohtaa inhimillisyyttä keskittymällä vain tuottavuuteen tai lakeihin. Myös Smethers (2010) muistutti tästä omassa lehtiartikkelissaan. Hänestä vanhushoitoon liittyvä keskustelu on edelleen rajoittunut siihen, millaista hoitoa vanhukset saavat ennemminkin kuin siihen, millaista elämää he ovat eläneet ja elävät edelleen sekä jopa siihen, keitä he ovat. Vanhushoito on tai ainakin sen tulisi olla paljon muutakin kuin hoitotyön laatua, ystävällistä henkilökuntaa ja viihtyisää ympäristöä. Siinä tulisi ottaa huomioon myös vanhusten henkilökohtaiset suhteet, itsenäisyys ja identiteetti sekä mitkä tahansa asiat, jotka ovat yksilölle merkityksellisiä ja määrittelevät yksilön minäkuva. (Smethers 2010.)

Näyttöä ylisukupolvisen toiminnan yhteiskunnallisista ja yhteisöllisistä hyödyistä on saatu esimerkiksi Iso-Britanniassa ”Generations together” -hallitusohjelman myötä. Hallitusohjelman tarkoituksena oli herättää laajempaa kiinnostusta ja ajatusta ylisukupolvisesta työstä, lisätä vapaaehtoisten määrää ylisukupolvisessa toiminnassa ja rohkaista toimijoita strategisempaan ja kestävämpään lähestymistapaan ylisukupolvisessa työssä. Lisäksi tarkoituksena oli tuottaa vahvaa näyttöä ylisukupolvisen toiminnan vaikuttavuudesta ja siitä, mitkä mallit ovat tuloksiltaan tehokkaimmat eri konteksteissa. Ohjelma ja sen arviointi toteutettiin vuosina 2009-2011. Raportin mukaan ohjelma on tukenut paikallisia päättäjiä sisäisten strategioiden ja toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Raportissa todettiin, että yhteistyö eri toimijoiden kanssa on lisääntynyt ja tietoisuutta ylisukupolvisesta toiminnasta on viety eteenpäin. Myös osallistuneissa organisaatioissa koettiin ylisukupolvisen ohjelman mahdollistavan organisaation toiminnan suunnitelmallisen edistämisen, palveluiden käyttäjien paremman ymmärtämisen ja heidän

saamisensa paremmin palveluiden piiriin. Sen mukaan ohjelmaan osallistuneiden mahdollisuus vaikuttaa yhteisöönsä positiivisesti lisääntyi. Osallistujat raportoivat paremmasta itsetunnosta ja henkilökohtaisista taidoista. Osa heistä kertoi saaneensa lisää käytännön taitoja, toiset puolestaan kertoivat oppineensa tukemaan toisiaan. Ohjelman yhdeksi avaintulokseksi nousikin osallistujien henkilökohtainen kehittyminen. (Crowther & Merrill 2011.) Cook & Bailey (2011) toivat artikkelissan esille, että vanhainkodit, jotka toteuttavat ylisukupolvista toimintaa, parantavat tämänkaltaisiin ohjelmiin osallistuvien vanhusten elämänlaatua.

Tämän kirjallisuuskatsauksen molemmilla kirjoittajilla on omakohtaisia kokemuksia siitä, kuinka kultaakin arvokkaampia isovanhemmat ovat auttaessaan lastanlastensa hoitamisessa, kun vanhempien tulee olla töissä tavallista pidempään tai opiskella illalla. Pitkät ajat päivähoidossa tai iltapäiväkerhossa ovat lapsillekin uuvuttavia. Mielestämme yhteiskuntamme ei ole riittävästi huomionnut ylisukupolvisuutta lasten kokonaisvaltaisessa hoidossa. Samassa yhteydessä olemme saaneet sivusta seurata, kuinka lapset ja isovanhemmat kiintyvät toisiinsa. Heillä on ylisukupolvista yhteyttä, johon vanhemmalla ei ole sijaa ja hyvä niin. Tosin perheitä on erilaisia eikä kaikilla perheillä asiat ole näin hyvin. Isovanhemmat saattavat asua kaukana tai vanhempien välit isovanhempiin saattavat olla etäiset. Tällöin luontainen ylisukupolvinen toiminta puuttuu. Niinpä mietimme, voisiko yhteiskunta omalta osaltaan, omissa instituutioissaan, vaikuttaa positiivisesti ylisukupolviseen yhteydenpitoon ja sitä kautta tuoda positiivisia elementtejä niin lasten kuin vanhustenkin elämään. Iso-Britanniassa tästä on jo saatu merkittäviä positiivisia kokemuksia, sillä heidän hallitusohjelmansa mukaan ylisukupolvinen toiminta paransi eri sukupolvien ymmärtämistä ja käsityksiä toisistaan ja lisäsi heidän sitoutumistaan toisiinsa sekä tyytyväisyyttä kotiin ja naapurustoon. Se ehkäisi myös rikollisuuden pelkoa ja muutti terveystottumuksia parempaan suuntaan. (Crowther & Merrill 2011.)

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus oli kartoittaa olemassa olevaa tutkimustietoa siitä, millainen merkitys ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lapsiin ja vanhuksiin hyvinvoinnin näkökulmasta. Kirjallisuuskatsauksen tuloksia voitaneen hyödyntää varhaiskasvatuksen, neuvolatyön ja vanhusten hoidon moniammatillisen yhteistyön lisäämiseksi ja lasten sekä vanhusten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi ja kehittämiseksi. Tätä kirjallisuuskatsausta voidaan varmasti hyödyntää yhtä hyvin hoitotieteessä ja hoitotyössä sekä poikkitieteellisesti moniammatillisessa yhteistyössä.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Kirjallisuuskatsauksemme keskeisiä käsitteitä ovat sukupolvi ja ylisukupolvisuus, vuorovaikutus, hyvinvointi, lapsuus ja vanhuus. Keskeiset käsitteet ovat valikoituneet tutkimuskysymyksemme ohjaamana.

2.1 Sukupolvi ja ylisukupolvisuus

Tilastokeskuksen tilastokoulun mukaan sukupolvella tarkoitetaan tiettyä ajanjaksona syntyneiden henkilöiden määrää (Tilastokeskus 2020). Suvikas ym. (2015) syventävät käsitettä siten, että yhteen sukupolveen kuuluvat ihmiset kokevat yhteenkuuluvuutta tiettyjen ilmiöiden tai yhteiskunnallisen kehityksen kautta. Esimerkkeinä he mainitsevat sota-ajan lapset eli 1930-luvulla ja 1940-luvun alussa syntyneet sekä vapaan kasvatuksen sukupolven eli 1960-1970-luvuilla syntyneet. (Suvikas ym. 2015.) Yhden sukupolven pituutena käytetään väestötieteessä synnyttäneiden naisten keski-ikää, joka tällä hetkellä on Suomessa noin 30 vuotta (Tilastokeskus 2020). Sukupolvi on arkikielessä hyvin tuttu termi ja sillä on käyttöä monenlaisissa tilanteissa ja tarkoituksissa. Sukupolvella voidaan muun muassa tarkoittaa saman ikäisiä tai samaan aikaan eläviä tai eläneitä ihmisiä. Yleisimmin sukupolvi-termin avulla ihmiset luokitellaan heitä yhdistävien tai erottavien piirteiden, ominaisuuksien tai tunnusmerkkien mukaan. (Alanen 2001.)

Sukupolvitarkastelussa kronologisella iällä ei varsinaisesti ole merkitystä, sillä elämänkulkua tarkastellaan pikemminkin laajempina peräkkäisinä ikävaihekokonaisuuksina. Tarkastelua hankaloittaa osittain vaihteleva käsitteistö ja toisaalta eri tutkijoiden käyttämät erilaiset termit. Sukupolvista puhuttaessa voidaan sillä tarkoittaa ikävaihe- tai ikäryhmäsukupolvia eli kunakin hetkenä tietyn yhteiskunnan lapsia, nuoria, keski-ikäisiä ja vanhoja. He muodostavat sukupolven riippumatta siitä, ovatko he sukua keskenään. Toisaalta voidaan puhua väestöryhmistä, jotka ovat eläneet tiettyinä historiallisena aikana ja siten kokeneet suurin piirtein saman ikäisinä samat historialliset tapahtumat. Sukupolvista puhutaan myös, kun tarkastellaan perhesukupolvia. Sukupolvien ketjun muodostavat tällöin lapset, vanhemmat ja isovanhemmat. (Marin 2001.)

Suomalaisen asiansasto- ja ontologiapalvelu Finton mukaan ylisukupolvisuudella tarkoitetaan ominaisuutta, johon kuuluu näkemys siitä, että tiedot, taidot, kulttuuri ja hyvinvointi siirtyvät sukupolvien välillä molempiin suuntiin (Finto 2020). Ylisukupolvisuuden ja psyykkisen integraation yhteyksiä koskevassa tutkielmassaan Pirjo Tuhkasaari määrittelee ylisukupolvisuuden tarkoittavan niitä sekä tietoisia että tiedostamattomia sukupolvelta toiselle siirtyviä kokemuksia, jotka vaikuttavat

yksiön integraatioon, identiteettiin ja rooleihin (Tuhkasaari 2013). Tässä kirjallisuuskatsauksessa vuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea kahden yksilön, lapsen ja vanhuksen, välistä kanssakäymistä ja ylisukupolvisuudella tarkoitetaan sitä, että vuorovaikutuksessa olevien lasten ja vanhusten välissä on teoreettisesti yksi sukupolvi. Heidän välillään ei siis tarvitse olla sukulaisuussuhdetta.

2.2 Vuorovaikutus

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan suhdetta tai toimintaa vähintään kahden ihmisen välillä. Vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa jaetaan ja rakennetaan yhteisiä merkityksiä, kuten tietoja ja tunteita, kokemuksia ja ajatuksia. Vuorovaikutukseen kuuluu näin ollen paljon muutakin kuin vain tiedottaminen ja viestintä. Vuorovaikutusta tarvitaan tutustumiseen, mutta yhtä lailla myös luottamuksen sekä yhteisten tavoitteiden ja tarinoiden syntymiseen. Kansonen puhuu vuorovaikutuksen maagisesta, ihmisiä yhdistävästä voimasta. (Kansonen 2013.) Myös Silvennoisen (2004) mukaan vuorovaikutus tarkoittaa sekä vuoron perään tapahtuvaa toimintaa että vaikuttamista, joka kohdistuu toisen käyttäytymiseen tai ajatuksiin, asenteisiin ja tunteisiin. Olennaista vuorovaikutuksessa onkin vastavuoroisuus eli kummankin osapuolen rooli aktiivisena toimijana. ”Jos vain toisella on mahdollisuus puhua tai muuten vaikuttaa ei vuorovaikutuksesta voi puhua”, Silvennoinen muistuttaa. (Silvennoinen 2004.)

Vuorovaikutus jaetaan kirjallisuudessa usein sanalliseen ja sanattomaan vuorovaikutukseen. Sanallisella viestinnällä, erityisesti puheella, on suuri merkitys kulttuurien kehittämisessä. Puheen avulla ihminen voi valloittaa käsitteellistä maailmaa ja siirtää tietoa ja taitoja seuraavalle sukupolvelle. Kauppilan (2011) mukaan viestintä on perusta ihmisen vuorovaikutukselle. Viestinnän hän kuvaa olevan moniulotteista sosiaalista toimintaa. Ihmisten välisestä viestinnästä suuri osa on sanatonta viestintää. Niinpä sanaton vuorovaikutus kuuluu olennaisena osana sosiaalisiin taitoihin. Kauppila kuvaa hyvän vuorovaikutuksen olevan positiivista sosiaalista kontaktia, jonka syntymisen edellytyksenä on, että toinen henkilö tulkitsee viestin myönteiseksi. (Kauppila 2011.) Ylisukupolvisilla suhteilla viitataan useimmiten saman suvun eri sukupolvien välisiin suhteisiin eli suhteisiin lasten ja heidän vanhempiensa sekä isovanhempiensa välillä (Tanskanen & Danielsbacka 2019). Tässä kirjallisuuskatsauksessa vuorovaikutuksella tarkoitetaan sekä erilaisiin ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistumista että arjessa tapahtuvaa vuorovaikutusta isovanhempien hoitaessa lastenlapsiaan. Ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistuneilla lapsilla ja vanhuksilla ei siis välttämättä ole sukulaisuussuhdetta.

2.3 Hyvinvointi ja elämänlaatu

Maaailman Terveysjärjestö WHO määrittelee terveyden koostuvan fyysisestä, henkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista, ei niinkään jonkin sairauden tai heikkouden puuttumisesta (World Health Organization 1948). Suomenkielen sanakirjoissa hyvinvoinnilla viitataan toisaalta vaurauteen tai varakkuuteen, toisaalta hyvään terveydentilaan tai hyvään, harmoniseen oloon. Elämänlaadun kuvataan tarkoittavan elämisen tai elinolojen laatua henkisin arvoin mitattuna. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2012a.)

Hyvinvoinnin osa-alueita voidaan kuvata monin eri tavoin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kuvaa hyvinvoinnin koostuvan kolmesta eri ulottuvuudesta: terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista sekä koetusta hyvinvoinnista tai elämänlaadusta. Toisaalta hyvinvoinnin käsiteellä voidaan viitata joko yksilölliseen hyvinvointiin tai yhteisötason hyvinvointiin. Tässä kirjallisuuskatsauksessa rajaamme hyvinvoinnin koskemaan vain yksilön hyvinvointia, joka terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan koostuu sosiaalisista suhteista, itsensä toteuttamisesta, onnellisuudesta ja sosiaalisesta pääomasta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Hyvinvoinnin voidaan ajatella koostuvan myös ulkoisesti mitattavista asioista, kuten terveys, elinolot ja turvattu toimeentulo sekä yksilön omakohtaisista arvostuksista ja tuntemuksista (Nurmiranta ym. 2009). Professori Juho Saaren mukaan koettu hyvinvointi koostuu onnellisuudesta ja elämään tyytyväisyydestä (Saari 2009). Koettuun hyvinvointiin kuuluu myös sosiaaliset suhteet, joihin liittyvät onnellisuus ja mahdollisuus itsensä toteuttamiseen sekä myönteinen elämänasenne ja hyvä itsetunto. Elämänlaatua voidaan kuvata yksilön tyytyväisyytenä tärkeinä pitämiinsä elämänalueisiin, joita ovat esimerkiksi terveys, työ, ihmissuhteet ja ympäristö. (Nurmiranta ym. 2009.)

Yksinkertaisimmillaan hyvinvoinnilla tarkoitetaan tilaa, jossa ihmisen on mahdollista tyydyttää perustarpeensa. Hyvinvoinnin mittaamiseen on olemassa useita erilaisia objektiivisia sekä laadullisia mittareita. (Suvikas ym. 2015.) Ulkomaisessa kirjallisuudessa mittarina käytetään usein itsekoetun terveyden käsitettä (SRH=self-rated health), jota pidetään yksinkertaisena ja helposti sovellettavana mittarina yleisen terveyden arvioimiseen, vaikkakin sen käyttöön tulisi suhtautua kriittisesti (Bombak 2013). Arjen hyvinvoinnissa korostuvat aineellinen hyvinvointi, toimintakyky ja sosiaaliset suhteet, mutta on hyvä muistaa, että hyvinvoinnin kokeminen on hyvin yksilöllistä (Suvikas ym. 2015). Tässä kirjallisuuskatsauksessa keskitytään yksilön hyvinvointiin, jonka ajatellaan koostuvan niin fyysisestä terveydestä kuin hyvinvoinnin psyykkisistä ja sosiaalisistakin ulottuvuuksista.

2.4 Lapsuus

Suomen kielen sanakirja määrittelee lapsuuden ikäkaudeksi syntymästä murrosikään (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2012b). Alanen puolestaan määrittelee lapsuuden yksilökohtaisemmin. Hänen mukaansa se on ihmisen kasvun, kehityksen ja yhteiskuntaan oppimisen aikaa, jolloin muiden yhteiskuntaluokkien tulisi kasvattaa, suojella ja kontrolloida heitä. (Alanen 2001.)

Varhaislapsuus on kirjallisuudessa määritelty ihmisen kuudeksi ensimmäiseksi vuodeksi (Suvikas ym. 2015, Nurmi ym. 2010). Tänä aikana lapsi oppii kielen, kommunikaation ja leikin kautta yhteiskunnan ja yhteisöjen sääntöjä ja tapoja. Leikki-iässä yhteisöllisyys tulee tärkeäksi ja vaikuttavaksi osaksi kehittymistä. (Suvikas ym. 2015.) Kehittyminen ja oppiminen tapahtuu aina vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin eri ympäristöissä. Varhaislapsuudessa merkityksellisiä ympäristöjä ovat koti, päivähoito sekä sukulaisverkostot ja niiden vuorovaikutussuhteet. (Nurmi ym. 2010.) Varhaiset kokemukset vuorovaikutuksessa ovat pohjana myös persoonallisuuden rakentumiselle (Nurmiranta ym. 2009). Tässä kirjallisuuskatsauksessa perehdytään varhaislapsuuteen eli alle kouluikäisiin lapsiin.

2.5 Vanhuus

Suomen kielen sanakirja määrittelee vanhuuden keski-ikää seuraavaksi, ihmisen viimeiseksi ikäkaudeksi (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2012c). Marjatta Marin puolestaan pelkistää suomen sanakirjojen määritelmiä vanhuudesta ruumiin raihnauteen ja elämänpiirin suppeuteen, mutta mielen ja hengen viisauteen (Marin 2007). Nurmiranta ym. ovat osittain samaa mieltä. Heidän mukaansa vanhuuden kehittyminen on merkityksellistä myös vanhuksen sosiaaliselle lähiympäristölle ja sitä kautta koko yhteisölle. Vanhukset nimittäin siirtävät eteenpäin yhteisössä, nuoremmille sukupolville, kulttuuria, uskomuksia, perinteitä, arvostuksia ja asenteita sekä tietoja, taitoja ja viisautta että toisinaan myös aineellista hyvää. (Nurmiranta ym. 2009.)

Vanhusväestönä pidetään virallisissa tilastoinneissa 65 vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia (Jyrkämä 2001). Toisaalta vanhuksilta itseltään kysyttäessä, vanhuuden koettiin alkavan 70-79 -vuotiaana. Myös gerontologiassa vanhuuden katsotaan alkavan 75 ikävuodesta. (Nurmiranta ym. 2009.) Vanhuus voidaan kuitenkin määritellä muutenkin kuin kronologisen iän perusteella. Määritelmän kriteerinä voi olla myös toimintakykyä kuvaava ikä, eläkkeelle siirtyminen, isovanhemmuus tai leskeys, vaikkakaan niillä ei välttämättä ole mitään tekemistä kronologisen iän kanssa (Jyrkämä 2001). Jyrkämä ym. (2001) uskoo vanhuuden luokittelukriteerien myös muuttuvan yhteiskunnan

muuttuessa, eikä vanhuutta näin ollen voida määritellä yksiselitteisenä ja yksiulotteisena sosiaalisena kategoriana. Tämä on nähtävillä myös tuoreemmassa kirjallisuudessa, jonka mukaan vanhuudesta on alettu puhua kolmantena, neljäntenä tai viidentenä ikänä. Ikä voidaan luokitella kronologisen iän lisäksi biologiseen ikään, sosiaaliseen ikään sekä persoonalliseen ikään. Biologisella iällä tarkoitetaan elimistön toimintakykyä, mikä saadaan selville mittaamalla fyysistä suorituskkyä. Sosiaalinen ikä puolestaan tarkoittaa yhteiskunnan asettamia normeja ja rooleja eri ikäryhmille. Persoonallisella iällä tarkoitetaan yksion subjektivista kokemusta itsestään. Siihen vaikuttavat ihmisen kokemukset, tekemiset ja saavutukset, niin kielteiset kuin myönteisetkin. Näitä ihminen käsittelee vanhana ja sen perusteella eletty elämä voidaan kokea katkerana tai hyväksyttävänä. (Suvikas ym. 2015.)

Tyypillistä vanhuudessa kuitenkin on, että viimeistään tuolloin ihminen joutuu kokemaan psykologisia muutoksia, kuten eläköityminen, monet ihmisiin tai asioihin liittyvät luopumiset, oma suhtautuminen yksinäisyyteen tai tiiviiseen parisuhteeseen. Ihmisen tulee tuolloin myös käsitellä omaa suhtautumistaan vanhenemiseen ja vanhenevaan elimistönsä sekä lähestyvään kuolemaan. (Suvikas ym. 2015.) Huomioitavaa on myös, että jokainen vanhus on yksilö ja vanheneminen kohtelee eri ihmisiä eri tavalla (Nurmiranta ym.2009). Tässä kirjallisuuskatsauksessa vanhuksilla tarkoitetaan ikäryhmää, joka sopisi lapselle isovanhemmaksi eli lapsen ja vanhuksen väliin tulee jäädä yksi ikäluokka. Vanhuuden käsitteestä on viime aikoina käyty yhteiskunnallista keskustelua. Joidenkin mielestä pitäisi ennemminkin puhua esimerkiksi ikääntyneistä, ikäihmisistä tai senioreista. Koemme, että vanhuus-sanana kieltäminen kuvastaa nuoruuden ihannoimista. Niinpä valitsimme tähän kirjallisuuskatsaukseen vanhuuden käsitteen, sillä liitämme siihen viisautta ja arvokkuutta sekä kunnioitusta.

3 TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli selvittää ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä lasten ja vanhusten hyvinvointiin. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää lasten ja vanhusten hoitotyötä sekä edistää lasten ja vanhusten hyvinvointia huomioiden ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys.

Tutkimuskysymyksenä oli: Millainen merkitys ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lasten ja vanhusten hyvinvointiin?

4 KATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on koota yhteen kiinnostuksen kohteena olevasta asiasta aiemmin tutkittu tieto. Siten kirjallisuuskatsaus liittyy olennaisena osana kaikkiin tutkimuksiin, erityisesti erilaisiin opinnäytetöihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Onnistuneen katsauksen edellytyksenä on hyvin suunniteltu ja toteutettu kirjallisuushaku (Isojärvi 2017). Tämän katsauksen kirjallisuushaun suorittaminen on kuvattu kappaleessa 4.1. Systemaattisesta kirjallisuuskatsauksesta puhutaan silloin, kun kirjallisuuskatsaus on itsessään teoreettinen tutkimus. Systemaattista kirjallisuuskatsausta pidetään tehokkaana välineenä syventää tietoja jostain aiemmin tutkitusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Systemaattisen kirjallisuushaun periaatteet ovat: huolellinen suunnittelu, huolellinen toteutus käyttäen useaa eri tiedonlähdettä ja pyrkimys siihen, että kaikki relevantit tutkimukset löydetään. Haun on myös oltava mahdollisimman vinoutumaton, eikä saisi rajata pois esimerkiksi maita tai kieliä. Näiden seikkojen lisäksi hyvin toteutettu kirjallisuushaku on raportoitu siten, että se on helposti toistettavissa. (Isojärvi 2017.)

Systemaattisten kirjallisuuskatsausten pyrkimyksenä on olemassa olevan tutkimustiedon löytäminen mielenkiinnon kohteena olevasta aiheesta. Tässä katsauksessa pyrittiin löytämään olemassa olevaa tutkimustietoa ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkityksestä lasten ja vanhusten hyvinvointiin. Tähän tarkoitukseen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen on perusteltua. Tärkeä vaihe systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisessa on alkuperäisartikkeleiden laadun tarkasteleminen ja olennaista on myös saatujen tulosten huolellinen analysointi sekä tarkkaan muodostettu synteesi. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa vastausta pyritään etsimään tarkkaan tutkimuskysymyksen ohjaamana. (Stolt ym. 2015.) Antti Malmivaaran (2002) mukaan systemaattisuudella lisätään katsausten luotettavuutta. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen onkin osoitettu olevan yksi luotettavimmista tavoista tehdä synteesi aikaisemmasta tutkimustiedosta. Siten se luo tieteellisen kontekstin uusille alkuperäistutkimuksille osoittaen myös mahdolliset puutteet tutkimustiedossa. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla voidaankin arvioida tarvetta tehdä alkuperäistutkimuksia ja toisaalta estää tarpeettomien tutkimusten käynnistämistä. (Kääriäinen & Lahtinen 2006.)

Luotettavuuden lisäksi toistettavuus on yksi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen pyrkimyksistä. Niinpä ennen katsauksen laadintaan ryhtymistä on tehtävä tutkimussuunnitelma, jossa tulee määritellä kriteerit katsaukseen hyväksyttävälle alkuperäisartikkeleille sekä kuvata mahdollisimman tarkkaan kirjallisuushaun suorittaminen. (Malmivaara 2002.) Terveystieteiden tutkimuksessa toteutetun hoidon

tulisi perustua tutkittuun tietoon (Tuomi & Sarajärvi 2018). Systemaattisten katsausten tavoite on nimenomaan koota ja yhdistää alkuperäistutkimusten tarjoamaa näyttöä. Koska tätä näyttöä pyritään hyödyntämään muun muassa Käypä hoito -suosituksissa, on mukaan valittujen artikkeleiden oltava laadukkaasti toteutettuja ja siksi systemaattisen kirjallisuuskatsauksen prosessiin kuuluu mukaan otettujen alkuperäisartikkeleiden menetelmällisen laadun arvioiminen. (Malmivaara 2002.)

Systemaattisiin katsauksiin liittyy myös joitakin harhoja. Merkittävin on julkaisuharha, jolla tarkoitetaan sitä, että tutkimustuloksista julkaistaan vain mielekkäät. Muut harhat liittyvät alkuperäistutkimusten epäsystemaattiseen keräämiseen ja tulosten huomioon ottamiseen. Harhaa aiheuttavat esimerkiksi valikoiva lähteiden valinta, alkuperäistutkimusten rajaaminen valtakielellisiin ja tulosten valikoiva raportointi. (Malmivaara 2002.) Tutkijan tulee aina argumentoidusti osoittaa olevansa tietoinen keskeisistä omaan aiheeseensa liittyvistä, myös oman tutkimuksen kannalta epäedullisista, kysymyksistä. Huolellisesti tehty systemaattinen kirjallisuuskatsaus on hyvä tapa osoittaa tämä. (Kääriäinen & Lahtinen 2006.)

4.1 Kirjallisuushaku

Tämän tutkimuksen aineistoa haettiin systemaattisesti hoitotieteen keskeisistä tietokannoista: Cinahl, Medline ja Medic sekä kahdesta muusta tietokannasta PsycInfo ja Eric. Hakusanat valikoituivat tutkimuskysymyksen ”Millainen merkitys ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lasten ja vanhusten hyvinvointiin?” perusteella. Tiedonhakua kokeiltiin useilla eri suomen- ja englanninkielisillä hakusanoilla. Asiasanahakua kokeiltiin täydentää vapaasanahaualla, mutta se ei tuottanut lisäarvoa. Lopulliset hakusanat on esitetty taulukossa 1. Ennen tietokantarajauksia lopullinen haku tuotti 426 tulosta. Tietokantarajauksina oli julkaisuvuosi (2010-2019) ja englannin tai suomen kieli. Tietokantarajauksen jälkeen hakutuloksia oli 168 artikkelia.

Aineistolle määriteltiin ennalta myös tietyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Tällä pyrittiin saamaan tutkimukseen mukaan mahdollisimman edustava joukko tieteellisiä ja luotettavia alkuperäistutkimuksia, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Sisäänottokriteerit olivat: artikkeli vastaa tutkimuskysymykseen, artikkeli on vertaisarvioitu tieteellinen alkuperäistutkimus, artikkeli käsittelee ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä joko lasten, vanhusten tai molempien hyvinvoinnin näkökulmasta ja lasten tulee olla alle kouluikäisiä. Vanhusten ikää ei varsinaisesti rajattu, mutta lasten ja vanhusten väliin tuli jäädä yksi sukupolvi. Poissulkukriteerein poissuljettiin artikkelit, jotka eivät olleet vertaisarvioituja tai olivat kirjallisuuskatsauksia, ja tietokantojen päällekkäiset tutkimukset sekä yksi tutkimus, josta abstrakti olisi ollut maksullinen.

TAULUKKO 1. Tietokantahaut

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Tulokset	Valitut
Cinahl	MM ("intergenerational relations") AND MH ("interpersonal relations") OR MH ("quality of life+") OR MH ("psychological well-being") AND MH ("aged+") AND MH ("child+")	2010-2019 english	117	10
Medline	MM ("intergenerational relations") AND MH ("infant+") OR MH ("child+") AND MH ("aged+") AND ("quality of life") OR MH ("interpersonal relations") OR MH("well-being or wellbeing or well being or life satisfaction or happiness or quality of life or wellness)	2010-2019 english	26	5
PsycInfo	"intergenerational relations" ab. AND ("quality on life" or well-being or wellbeing or well being) ab. OR "interpersonal relations" ab. AND (old or elder or aged) af. AND (child or children or kids or infant) af.	2010-2019 english	12	0
Eric	ab ("intergenerational relations")	2010-2019 english	10	0
Medic	ylisukupolv*	2010-2019 english, finnish	3	0

Lopullinen valinta suoritettiin monivaiheisen valinnan kautta. Otsikon perusteella valikoitui 101 tutkimusta, joista abstraktin perusteella jäljelle jäi 28. Abstraktin perusteella valituista 28 tutkimuksesta neljä oli julkaistu englantilaisessa Intergenerational Relations -lehdessä, jonka kokotekstiartikkelit olivat maksullisia. Saimme tilattua nämä neljä tutkimusta kirjaston informaation avulla. Kaikista 28 abstraktin perusteella valituista tutkimuksista 13 tutkimusta ei kokotekstin perusteella kuitenkaan vastannut annettuun tutkimuskysymykseen. Niinpä jäljelle jäi vain 15 tutkimusta. Manuaalihaun avulla löysimme vielä viisi kriteereidemme mukaista tutkimusta. Näiden osalta varmistimme, että tutkimukset oli julkaistu lehdissä, jotka julkaisevat vain vertaisarvioituja artikkeleita. Näin ollen lopullinen alkuperäisartikkeleiden määrä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessamme oli 20. Tietokantahaun toteutus ja eteneminen on kuvattu tarkemmin seuraavalla sivulla Kuviossa 1.

Tutkimuskysymys: Millainen merkitys ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lasten ja vanhusten hyvinvointiin?

Hakusanat: intergenerational relations, interpersonal relations, quality of life, psychological well-being, aged, child, infant, well-being or wellbeing or well being, life satisfaction, happiness, life quality, wellness, ylisukupolv*

Tietokannat: Cinahl (301), Medline (58), PsycInfo (20), Eric (44), Medic (3)

Sisäänottokriteerit:

- Artikkelin tulee vastata tutkimuskysymykseen
- Artikkelin tulee olla vertaisarvioitu tieteellinen alkuperäistutkimus
- Artikkelin tulee käsitellä ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä joko lasten tai vanhusten tai molempien hyvinvointiin
- Lasten tulee olla alle kouluikäisiä
- Lasten ja vanhusten välissä täytyy olla yksi sukupolvi

Hakutulos kokonaisuudessaan
ennen tietokantarajauksia: Cinahl
(301), Medline (58), PsycInfo (20),
Eric (44), Medic (3)
N = 426

Tietokantarajauksin poissuljetut:

- Ei julkaistu vuosina 2010-2019 (n=251)
- Ei englannin- tai suomenkielinen (n=7)

Rajattu hakutulos: Cinahl (117),
Medline (26), PsycInfo (12), Eric
(10), Medic (3)
N = 168

Poissulkukriteerit:

- Ei vertaisarvioitu (n=12)
- Kirjallisuuskatsaus (n=5)
- Ei vastaa tutkimuskysymykseen (n=33)
- Ikä ei vastaa sisäänottokriteereitä (n=10)
- Ei tutkimusartikkeli (n=2)
- Tietokantojen päällekkäiset tutkimukset (n=5)

Otsikon perusteella valitut: Cinahl
(74), Medline (15), PsycINFO (6),
Eric (6), Medic (0)
N = 101

Poissulkukriteerit:

- Kirjallisuuskatsaus (n=2)
- Ei vastaa tutkimuskysymykseen (n=46)
- Ikä ei vastaa sisäänottokriteereitä (n=17)
- Ei tutkimusartikkeli (n=7)
- Ei abstraktia saatavilla (n=1)

Abstraktin perusteella valitut:
Cinahl (22), Medline (6), PsycInfo
(0), Eric (0), Medic (0)
N = 28

Poissulkukriteerit:

- Ei vastaa tutkimuskysymykseen (n=13)

Valinnat tietokannoittain: Cinahl (10), Medline (5), PsycInfo (0), Eric (0), Medic (0)

Tietokannoista kokotekstin ja laadunarvioinnin perusteella valitut: N = 15

Lisäksi manuaalihaku: N = 5

YHTEENSÄ: N = 20

KUVIO 1. Kirjallisuushaun prosessi

4.2 Aineiston kuvaus ja laadunarviointi

Katsaukseen valitut artikkelit (n=19) olivat vertaisarvioituja tieteellisiä alkuperäistutkimuksia ja yksi oli pro gradu -tutkielma. Taulukko tutkimukseen valituista artikkeleista on liitteessä 1. Tutkimusartikkelit oli julkaistu viimeisen kymmenen vuoden aikana kymmenessä eri maassa: Suomessa (n=2), Iso-Britanniassa (n=1), Itävallassa (n=1), Espanjassa (n=1), Australiassa (n=1), Taiwanissa (n=3), Kiinassa (n=1), Japanissa (n=1), Yhdysvalloissa (n=8) ja Chiessä (n=1). Tutkimuksista puolet käsittelivät erilaisia ylisukupolvisia interventioita, joissa ylisukupolvinen vuorovaikutus tapahtui toisilleen ennestään tuntemattomien lasten ja vanhusten välillä. Puolet tutkimuksista käsitteli isovanhempien osittaista tai kokonaisvaltaista lastenlastensa hoitoa. Tutkimusten osallistujamäärät vaihtelivat suuresti. Yhdessä tutkimuksessa osallistujina oli vain yksi afasiaa sairastava 65-vuotias nainen ja yksi 4-vuotias poika, jolla oli diagnosoitu lievä puheen kehityksen viivästyminen. Enimmillään osallistujamäärä oli noin 3000 henkilöä.

Alkuperäisartikkeleiden laadunarvioinnissa käytettiin Joanna Briggs -instituutin suomennettuja arviointikriteereitä laadulliselle tutkimukselle tai poikkileikkaustutkimukselle kunkin alkuperäisartikkelin analyysimenetelmän mukaan (Hotus 2018, Hotus 2019). Mixed methods -tutkimukset (n=3) arvioitiin sen mukaan, kumpaa analyysimenetelmää käyttäen tutkimuksen päätulokset oli saatu. Mikäli päätulokset oli saatu sekä laadullisella että määrällisellä menetelmällä, arvioimme tutkimuksen sen mukaan, kumman menetelmän kautta saadut tulokset vastasivat meidän tutkimuskysymykseemme. Laadullisten tutkimusten (n=4) pistemäärä vaihteli viidestä kymmeneen, maksimipistemäärän ollessa kymmenen. Puutteita oli esimerkiksi siinä, ettei tutkijan vaikutusta tutkimukseen ja tutkimuksen vaikutusta tutkijaan oltu kuvattu, eikä kaikissa tutkimuksissa ollut mainintaa eettisen toimikunnan hyväksynnästä. Määrällisten tutkimusten (n=13) pistemäärä vaihteli kuudesta kahdeksaan, maksimipistemäärän ollessa kahdeksan. Puutteita oli lähinnä sekoittavien tekijöiden huomioimisen puutteessa. Molemmat kirjoittajat suorittivat laadunarvioinnin ensin itsenäisesti ja lopulliset pisteet annettiin yhteisen keskustelun tuloksena.

4.3 Aineiston analyysi

Vaikka systemaattinen kirjallisuuskatsaus itsessään on teoreettista tutkimusta, voidaan sen toteuttamisessa käyttää apuna induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 139). Tämänkin kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineiston järjestämisen apuna on käytetty induktiivista sisällönanalyysia, jota on ohjannut tutkimuksemme ongelmanasettelu (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015).

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, joka kuuluu perinteisesti laadullisten tutkimusten analysoimiseen. Sitä voidaan kuitenkin ajatella myös väljästi teoreettisena kehyksenä, jolloin sen avulla voidaan tehdä monenlaisia tutkimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002.) Sisällönanalyysin tavoitteena on yhtä aikaa mielenkiinnon kohteena olevan ilmiön esittäminen toisaalta laajasti, mutta kuitenkin tiiviisti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015). Aiheen on hyvä olla mahdollisimman tarkkaan rajattu, mutta siitä onkin kerrottava kaikki tutkimuksista irti saatava tieto (Tuomi & Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysia on aineiston sisällön sanallinen kuvaaminen, mutta aineiston sisällön kuvaamisen lisäksi sisällönanalyysin tavoitteena on myös merkitysten ja seurausten kuvaaminen (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015).

Induktiivisessa sisällönanalyysissa pyrkimyksenä on tutkimusaineistosta luotu teoreettinen kokonaisuus, jota aikaisemmat havainnot, tiedot tai teoriat eivät ohjaa. Aluksi tutkimusaineisto pilkotaan analyysiyksiköihin. Tutkimustehtävästä ja aineiston laadusta riippuen analyysiyksikkö voi olla yksittäinen sana, mutta myös yksi lause tai virke. Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkimusaineistosta poimitut analyysiyksiköt ovat lauseita tai virkkeitä. Analyysiyksiköitä kutsutaan alkuperäisilmaisuiksi. Alkuperäisilmausujen löytämisen jälkeen aineiston analyysi etenee pelkistysten muodostamiseen, niiden ryhmittelyyn ja vaiheittain abstrahoiden ala- ja ylä-, ehkä myös pääluokkiin. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015.) Juuri pelkistysten ryhmittely ja luokittelu mielletään usein aineiston varsinaiseksi analyysiksi, vaikka se edellyttääkin työvaiheena ensin tarkkaan rajatusta aiheesta löydettyjen analyysiyksiköiden pelkistämistä. Toisaalta pelkkä pelkistysten ryhmittely ja luokittelu ei ole mielekäs, jollei niistä saatua yhteenvetoa raportoida. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tutkimusaineiston käsitteleminen aloitettiin tutustumalla katsaukseen valittuihin alkuperäistutkimuksiin, minkä jälkeen tutkimusten käsittelyn päävastuu jaettiin tutkijoiden kesken. Jaettuihin tutkimuksiin perehdyttiin huolellisesti, minkä jälkeen niiden sisällöstä, toteutustavoista ja erityisesti saaduista tuloksista keskusteltiin. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi tärkeimmät tiedot tutkimuksista kerättiin taulukkoon, joka on tämän katsauksen liitteenä 1. Taulukosta ilmenee tutkimuksen tekijät, julkaisuvuosi ja -maa, tutkimuksen tarkoitus, kuvaus tutkimuksen aineistosta ja tutkimusmenetelmästä sekä keskeiset tulokset. Lisäksi taulukossa on nähtävissä laadunarvioinnin tulokset kunkin yksittäisen tutkimuksen kohdalla. Tulokset analysoitiin keräämällä alkuperäistutkimuksista kaikki tämän katsauksen tutkimuskysymykseen vastaavat tulokset. Kerätyt tulokset olivat katsauksemme alkuperäisilmausuja, jotka pelkistettiin säilyttäen niiden asiasisältö ja laatu. Pelkistysiksi tuli yhteensä 124 kappaletta. Saaduista pelkistyksistä etsittiin yhtäläisyyksiä ja

eroavaisuuksia ja samaa tarkoittavista pelkistyksistä muodostettiin ryhmiä. Ryhmittelyn lopputuloksena saatiin jäsenneltyä aineisto 51 alaluokkaan ja 18 yläluokkaan sekä lopulta viiteen pääluokkaan.

Abstrahoinnin tuloksena saadut viisi pääluokkaa antavat vastauksen tutkimuskysymykseemme ja siten kuvaavat ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä lasten ja vanhusten hyvinvointiin. Kunkin pääluokan alla olevat yläluokat kuvaavat kyseisen pääluokan sisältöä tarkemmin. Yläluokissa lasten hoitamiseen ja ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistumiseen liittyvät merkitykset hyvinvointiin on eriteltyinä. Kuvioissamme tämä havainnollistettiin käyttämällä eri värejä. Lasten hoitamiseen liittyvät yläluokat ovat vihreitä ja ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistumiseen liittyvät yläluokat ovat sinisiä. Yläluokkien alla olevat alaluokat tarkentavat ja erittelevät yläluokkien sisältöä entisestään ja erottelevat muun muassa sen, onko merkitys kohdistunut lapsiin vai vanhuksiin. Lapsiin liittyvät alaluokat kuvattiin oranssilla reunuksella ja vanhuksiin liittyvät alaluokat sinisellä reunuksella. Liitteessä 2 kuvataan analyysin eteneminen alkuperäisilmaisista pääluokkaan yhden pääluokan osalta.

5 TULOKSET

Tulokset vastaavat tutkimuskysymykseen: Millainen merkitys ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lasten ja vanhusten hyvinvointiin? Induktiivisen sisällönanalyysin mukaan ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on merkitystä vanhusten *psykkiseen hyvinvointiin* ja *fyysiseen terveyteen*. Lisäksi ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on merkitystä niin lasten kuin vanhustenkin *onnellisuuteen*, *minäkuvaan* ja *sosiaalisuuteen*. Kuviossa 2 on esitelty yhteenveto tutkimuksen tuloksista pääluokkien (violetti) ja yläluokkien avulla, jotka on jaettu ylisukupolviseen toimintaan (vihreä) ja lastenlasten hoitoon (sininen). Nämä värit jatkuvat myös muissa tulososion kuvioissa, joihin on korostettu myös lapsista saadut tulokset (oranssi reunus). Luettavuuden helpottamiseksi tulososiossa alkuperäistutkimuksiin on viitattu numeroin. Alkuperäistutkimukset löytyvät lähdeluettelosta erikseen numeroituna, jotta ne on helpompi erottaa muusta lähdemateriaalista.

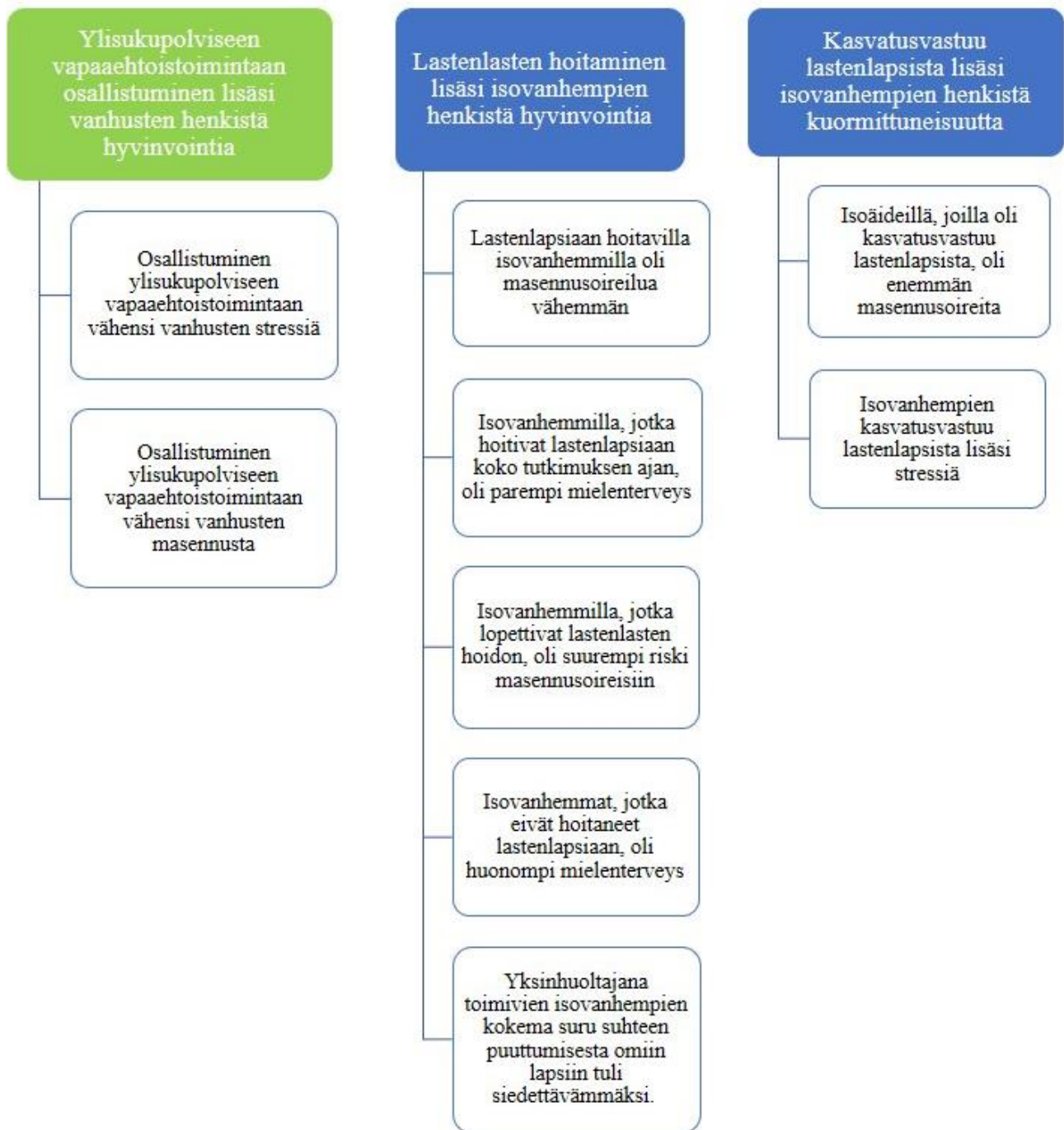

KUVIO 2. Yhteenvedo tutkimuksen tuloksista

5.1 Vuorovaikutuksen psyykkistä hyvinvointia vahvistava ja heikentävä merkitys

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen sisällön analyysin mukaan ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli merkitystä vanhusten *psyykkiseen hyvinvointiin*. Tämä näyttäytyi lisääntyneenä henkisenä hyvinvointina isovanhemmilla, jotka hoitivat lastenlapsiaan sekä

vanhuksilla, jotka osallistuivat ylisukupolvisen vapaaehtoistoimintaan. Kuitenkin kasvatusvastuu lastenlapsista lisäsi isovanhempien henkistä kuormittuneisuutta. (Kuvio 3.)

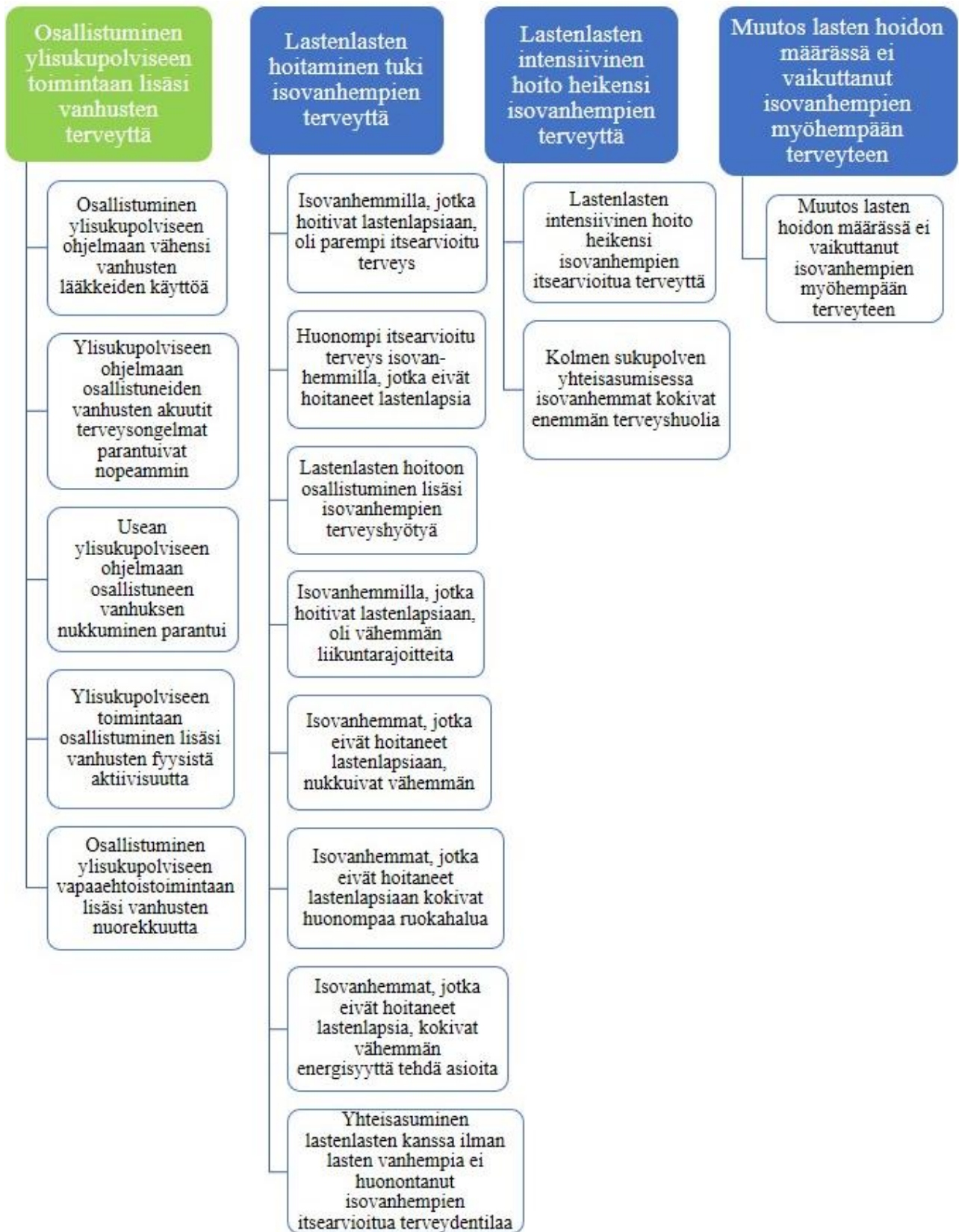
KUVIO 3. Vuorovaikutuksen psyykkistä hyvinvointia vahvistava ja heikentävä merkitys

Tutkimusten mukaan *ylisukupolvisen vapaaehtoistoimintaan osallistuminen lisäsi vanhusten henkistä hyvinvointia*, mikä näyttäytyi vähentyneenä stressinä ja vähentyneenä masennuksena ⁽⁴⁾. Myös *lastenlasten hoitaminen lisäsi isovanhempien henkistä hyvinvointia*. Lastenlapsiaan hoitavilla isovanhemmilla oli vähemmän masennusoireilua ^(7,14,16). Tämä näyttäytyi tutkimuksissa sekä vähempänä masennusoireiluna ^(7,16) että isoäitien, jotka hoitavat lastenlapsiaan vähintään neljä tuntia

viikossa, pienempänä masennusriskinä ⁽¹⁴⁾. Isovanhemmilla oli myös parempi mielenterveys, mikäli he hoitivat lastenlapsia koko tutkimuksen ajan ⁽¹³⁾. Jos isovanhemmat lopettivat lastenlasten hoidon, heillä näytti olevan suurempi riski masennusoireisiin ⁽¹³⁾ ja mikäli he eivät hoitaneet lastenlapsiaan ollenkaan, oli heillä huonompi mielenterveys ⁽¹³⁾. Lastenlapsilleen yksinhuoltajana toimivien isovanhempien kokema suru suhteen puuttumisesta omiin lapsiin tuli heille siedettävämmäksi ⁽⁶⁾. Kuitenkin *kasvatusvastuu lastenlapsista lisäsi isovanhempien henkistä kuormittuneisuutta masennusoireina ja stressinä* ⁽¹⁷⁾.

5.2 Vuorovaikutuksen fyysistä terveyttä vahvistava ja heikentävä merkitys

Vanhuksilla tulokseksi nousi myös ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys *fyysiseen terveyteen*. Tämä näyttäytyi ylisukupolviseen toimintaan osallistuneiden vanhusten lisääntyneenä terveytenä. Isovanhempien kohdalla lastenlasten hoitaminen lisäsi terveyttä, mutta intensiiviseksi koettu hoito kuitenkin heikensi sitä eivätkä muutokset lastenhoidon määrässä vaikuttaneet isovanhempien myöhempään terveyteen. (Kuvio 4.)

KUVIO 4. Vuorovaikutuksen fyysistä terveyttä vahvistava ja heikentävä merkitys

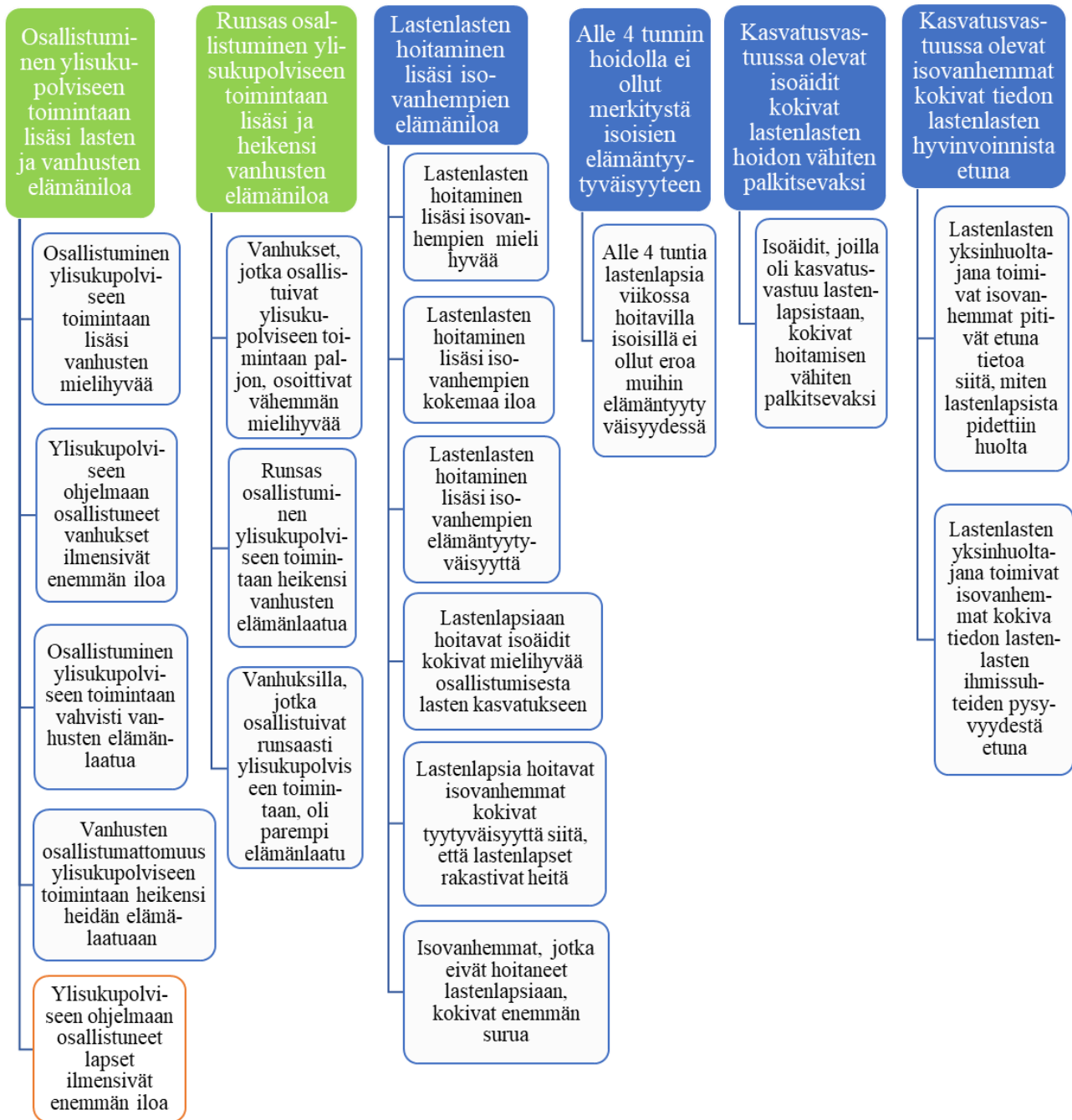
Osallistuminen ylisukupolvisiin toimintoihin lisäsi vanhusten terveyttä. Ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistuminen vähensi vanhusten lääkkeiden käyttöä, heidän akuutit terveysongelmansa paranivat

nopeammin, nukkuminen parantui ja heidän fyysinen aktiivisuutensa lisääntyi ⁽¹²⁾. Myös vanhusten nuorekkuus lisääntyi ⁽⁴⁾.

Lastenlasten hoitaminen tuki isovanhempien terveyttä. Isovanhemmat, jotka hoitivat lastenlapsiaan arvioivat oman terveytensä paremmaksi ^(13,15,16,18,19). Puolestaan isovanhemmat, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan arvioivat oman terveytensä huonommaksi ^(13,15,18). Isovanhemmat kokivat näin silloin, kun he eivät hoitaneet lastenlapsia ollenkaan tai ^(13,18) olivat lopettaneet lastenlasten hoitamisen ⁽¹³⁾. Myös tutkijoiden mukaan lastenlasten hoitoon osallistuminen lisäsi isovanhempien terveyshyötyjä ^(15,19). Esimerkiksi kolmen sukupolven yhteisasujilla, lasten ei-intensiivinen hoito suojasi isovanhempien terveyttä ⁽¹⁹⁾. Isovanhemmilla oli myös vähemmän liikuntarajoitteita ⁽¹⁶⁾. Isovanhemmat, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan, nukkuivat vähemmän, kokivat huonompaa ruokahalua sekä vähemmän energisyyttä tehdä asioita ⁽¹³⁾. Yhteisasuminen lastenlasten kanssa ilman lasten vanhempia ei huonontanut isovanhempien itsearvioitua terveydentilaa ⁽¹⁹⁾. Kuitenkin *lastenlasten intensiivinen hoito heikensi isovanhempien terveyttä.* Intensiivinen hoito näytti heikentävän isovanhempien itsearvioitua terveyttä ^(17,19) ja kolmen sukupolven yhteisasumisessa isovanhemmat kokivat enemmän terveyshuolia ⁽¹⁹⁾. *Muutos lasten hoidon määrässä ei vaikuttanut isovanhempien myöhempään terveyteen* ⁽¹⁸⁾. Tutkimuksen tutkijoiden mukaan lastenhoidon pysymisellä tai muuttumisella ei näyttänyt olevan vaikutusta isovanhempien myöhempään terveyteen ⁽¹⁸⁾.

5.3 Vuorovaikutuksen onnellisuutta lisäävä ja vähentävä merkitys

Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli merkitystä sekä lasten että vanhusten *onnellisuuteen*. Tämä näyttäytyi elämänilon lisääntymisenä sekä lastenlapsiaan hoitavilla isovanhemmilla että ylisukupolviseen toimintaan osallistuneilla vanhuksilla ja lapsilla. Kuitenkin runsaaksi koettu ylisukupolviseen toimintaan osallistuminen heikensi vanhusten elämää ja lastenlapsista kasvatusvastuussa olevat isovanhemmat kokivat lastenlasten hoitamisen vähiten palkitsevaksi, vaikkakin he kokivat tiedon lasten hyvinvoinnista etuna. Alle neljän tunnin lastenlasten hoitamisella ei ollut merkitystä isoisien elämäntyytyväisyydelle. (Kuvio 5.)

KUVIO 5. Vuorovaikutuksen onnellisuutta lisäävä ja vähentävä merkitys

Tutkimusten mukaan *ylisukupolviiseen toimintaan osallistuminen lisäsi sekä vanhusten että lasten elämäniloa*. Ylisukupolvisessa toiminnassa elämänilo näyttäytyi vanhusten mielihyvän lisääntymisenä ^(1,5,10,11). Mielihyvä lisääntyi, kun vanhuksat osallistuivat ylisukupolviiseen ohjelmaan rakentavasti ja aktiivisesti ⁽¹⁾, mutta myös osallistuminen ohjelmaan ylipäättään lisäsi heidän mielihyväänsä ^(10,11). Vanhuksat myös osoittivat mielihyvää useammin ja pidempiä aikoja ⁽⁵⁾. Ylisukupolvinen toimintaan osallistuminen näyttäytyi myös vanhusten ilon lisääntymisenä ^(2,9,12). Heillä havaittiin enemmän hymyilyä ja elämäniloa ^(9,12) ja iloisten vanhusten määrä lisääntyi ⁽²⁾. Ylisukupolvisen toiminnan nähtiin vahvistavan vanhusten elämänlaatua ^(1,4). Elämänlaatua vahvisti

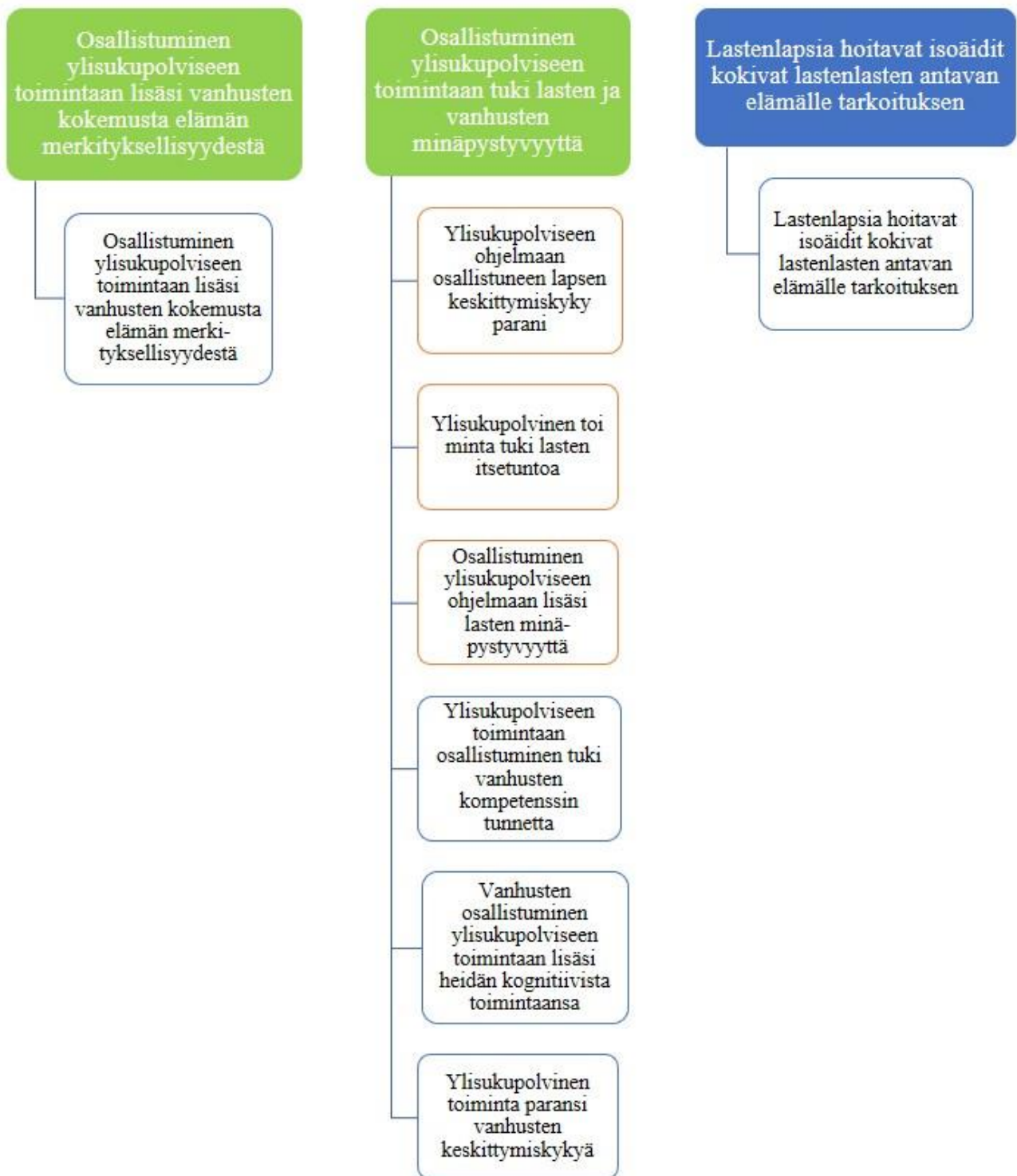
ylisukupolvisesta ohjelmasta saatu mielihyvä ⁽¹⁾ ja suhde lapsiin ⁽⁴⁾. Tutkimuksissa näyttäytyi myös elämänlaadun heikentymistä vanhuksilla, jotka eivät osallistuneet ylisukupolvisen toimintaan ^(1,10). Tutkimuksen mukaan vanhusten elämänlaatu heikentyi, mikäli he eivät osallistuneet ylisukupolvisen toimintaan ⁽¹⁾, mutta elämänlaatu myös väheni, mikäli osallistuminen ylisukupolvisiin ryhmiin väheni ⁽¹⁰⁾. Lapset, jotka osallistuivat ylisukupolvisen toimintaan, ilmensivät enemmän iloa ^(2,3). Lapset itse kokivat olevansa iloisempia osallistuessaan ylisukupolvisen toimintaan ⁽³⁾, mutta myös tutkijat havaitsivat iloisten lasten määrän lisääntyvän ohjelman myötä ⁽²⁾. *Runas osallistuminen ylisukupolvisen toimintaan lisäsi ja heikensi vanhusten elämäniloa.* Runsaasti ohjelmaan osallistuvat vanhuksat osoittivat vähemmän mielihyvää ⁽¹⁾ ja heikentynyttä elämänlaatua ^(1,10). Yhden tutkimuksen mukaan vanhuksilla, jotka osallistuivat runsaasti ylisukupolvisen toimintaan, oli parempi elämänlaatu ⁽¹²⁾.

Lastenlasten hoitaminen lisäsi isovanhempien elämäniloa. Isovanhempien elämänilo näyttäytyi mielihyvän lisääntymisenä ^(8,13). Erityisesti isoäidit kokivat lastenlasten hoitamisesta tyytyväisyyttä ja mielihyvää, kun pystyivät tarjoamaan rakkautta ja apua lastenlapsille ⁽⁸⁾. Isovanhemmat kokivat lastenlasten hoidon lisäävän myös iloa ⁽¹³⁾. Isovanhempien elämäntyytyväisyys lisääntyi ^(13,14,16). He kokivat nauttivansa elämästä enemmän ⁽¹³⁾ ja isoäidit, jotka hoitivat lastenlapsiaan vähintään neljä tuntia viikossa, olivat tyytyväisempiä elämäänsä ⁽¹⁴⁾. Lastenlapsiaan hoitavilla isovanhemmilla oli parempi elämäntyytyväisyys ⁽¹⁶⁾. Isoäidit kokivat mielihyvää lastenlasten kasvatukseen osallistumisesta ⁽⁸⁾. He kokivat mielihyvää, kun pystyivät auttamaan lastenlasten hoidossa ja kokivat lastenlasten hoidon myös mahdollisuutena nauttia kasvatuksesta rennosti ⁽⁸⁾. Lastenlapsiaan hoitavat isovanhemmat kokivat tyytyväisyyttä siitä, että lastenlapset rakastivat heitä ⁽⁸⁾. Puolestaan isovanhemmat, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan, kokivat enemmän surua ⁽¹³⁾. *Alle neljä tuntia viikossa lastenlapsiaan hoitavien isoäidien elämäntyytyväisyydessä ei ollut eroa muihin* ⁽¹⁴⁾. *Kasvatusvastuussa olevat isoäidit kokivat lastenhoidon vähiten palkitsevaksi* ⁽¹⁷⁾. Kuitenkin *kasvatusvastuussa olevat isovanhemmat kokivat tiedon lastenlasten hyvinvoinnista etuna* ⁽⁶⁾. Heidän mukaansa oli etu, että he tiesivät, miten lastenlapsista pidettiin huolta ja että lasten ihmissuhteissa oli pysyvyyttä ⁽⁶⁾.

5.4 Vuorovaikutuksen minäkuvaa vahvistava merkitys

Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys *minäkuvaan* näyttäytyi myös tutkimuksissa. Ylisukupolvisen toimintaan osallistuminen lisäsi vanhusten minäpystyvyyttä ja lisäsi heidän kokemustaan elämän merkityksellisyydestä. Myös isoäidit, jotka hoitivat lastenlapsiaan, kokivat

lasten antavan heidän elämälleen tarkoituksen. Ylisukupolvinen vuorovaikutus lisäsi myös lasten minäpystyvyyttä. (Kuvio 6.)

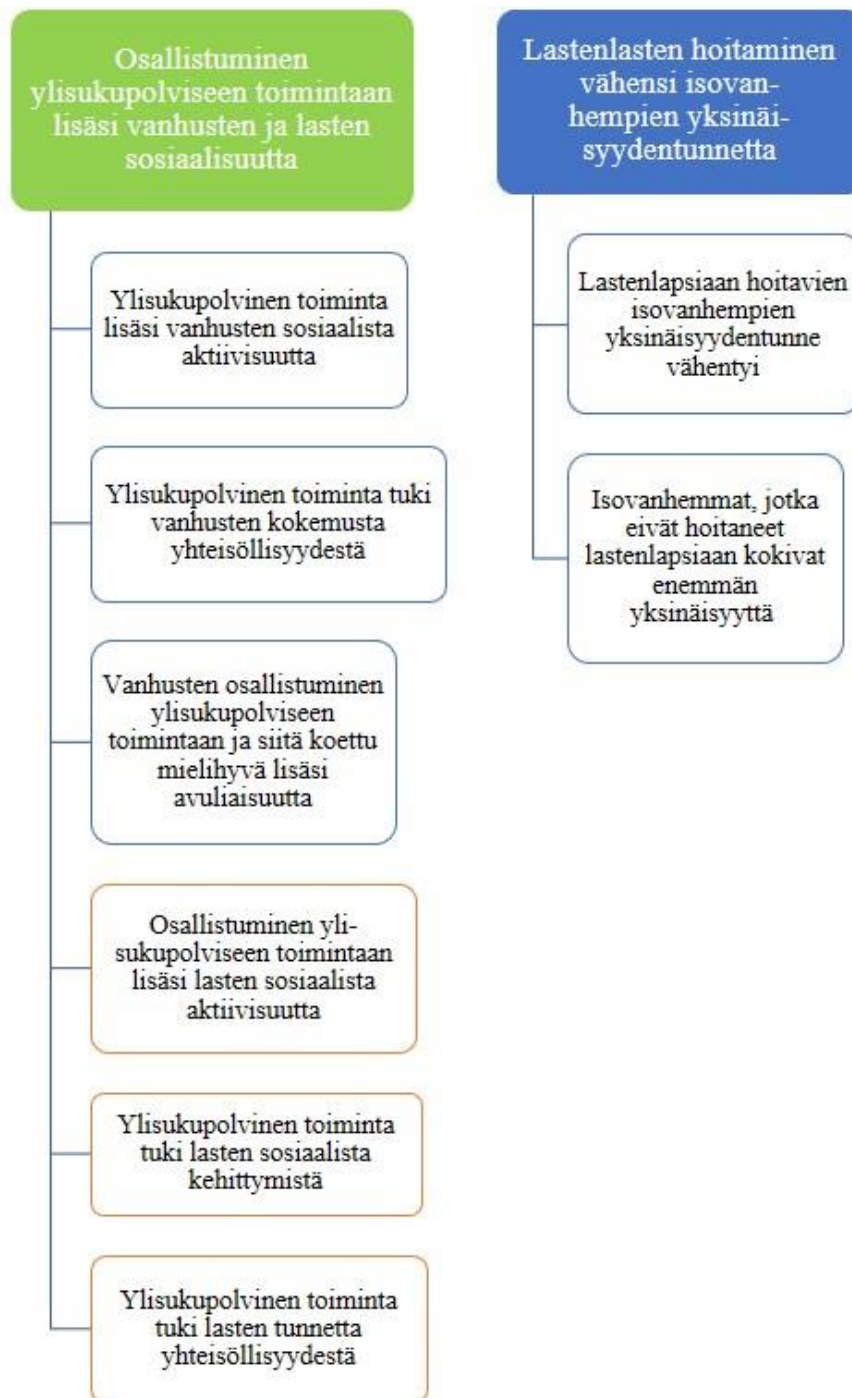
KUVIO 6. Vuorovaikutuksen minäkuvaa vahvistava merkitys

Tutkimusten mukaan *osallistuminen ylisukupolvisiin toimintoihin lisäsi vanhusten kokemusta elämän merkityksellisyydestä*. Ylisukupolvinen toiminta lisäsi vanhusten kokemusta tarkoituksenmukaisuudesta ja hyödyllisyydestä ⁽⁴⁾. Vanhusten elämän tarkoitus ja elämän merkitys

lisääntyi ⁽¹²⁾ ja he saivat toiminnan kautta elämäänsä sisältöä ⁽²⁰⁾. *Ylisukupolviseen toimintaan osallistuminen tuki lasten ja vanhusten minäpystyvyyttä*. Lasten kohdalla minäpystyvyyden lisääntyminen näkyi keskittymiskyvyn parantumisena ⁽¹²⁾, itsetunnon vahvistumisena ⁽²⁰⁾ sekä lisääntyneenä minäpystyvyytenä ⁽²⁾. Vanhuksilla ylisukupolvinen toiminta tuki kompetenssin tunnetta ^(2,12,20). Heidän kokemuksensa omasta heikkoudesta väheni ⁽¹²⁾ ja minäpystyvyys lisääntyi ⁽²⁾. Lisäksi heillä on ohjelman kautta mahdollisuus kompetenssin tunteen säilymiseen ⁽²⁰⁾. Ylisukupolvinen toiminta lisäsi vanhusten kognitiivista toimintaa ^(4,5,9,12), mikä näyttäytyi sekä kielellisten toimintojen lisääntymisenä että kielellisen monimuotoisuuden lisääntymisenä ⁽⁵⁾. Ohjelmaan osallistuminen lisäsi myös vanhusten vuorovaikutusta ^(9,12) ja aktivoi heidän kognitiivisia toimintojaan ⁽⁴⁾. Ylisukupolviseen ohjelmaan osallistuminen lisäsi myös vanhusten keskittymiskykyä ^(5,11). Ohjelman aikana heidän huomionsa kiinnittyi toisalle harvemmin ja lyhyempiä aikoja ⁽⁵⁾. *Isoäidit, jotka hoitivat lastenlapsiaan, kokivat lastenlasten antavan elämälle tarkoituksen* ⁽⁸⁾.

5.5 Vuorovaikutuksen sosiaalisuutta tukeva merkitys

Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli myös merkitystä *sosiaalisuuteen*. Tutkimusten mukaan lastenlasten hoitaminen vähensi isovanhempien yksinäisyyden tunnetta. Sosiaalisuuden lisääntyminen näyttäytyi myös ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistuneilla vanhuksilla ja lapsilla. (Kuvio 7.)

KUVIO 7. Vuorovaikutuksen sosiaalisuutta tukeva merkitys

Tutkimusten mukaan *osallistuminen ylisukupolviiseen toimintaan lisäsi sekä vanhusten että lasten sosiaalisuutta*. Vanhuksilla se näyttäytyi sosiaalisen aktiivisuuden lisääntymisenä ^(2,5,9,11,12). Sosiaalisen aktiivisuuden nähtiin lisääntyneen, koska ohjelmaan osallistuminen lisäsi sosiaalisesti aktiivisten vanhusten määrää ⁽²⁾, heidän osallistumisensa oli rakentavampaa ^(5,9) ja passiivinen osallistuminen sekä avoimuus lisääntyi vanhuksilla, jotka olivat aikaisemmin sosiaalisesti eristäytyneitä ^(5,11). Performanssipohjaiseen ylisukupolviiseen toimintaan osallistuminen, jossa lapset

esiintyvät vanhuksille, lisäsi vanhusten visuaalista aktiivisuutta ⁽⁹⁾. Osallistuminen ylisukupolvisen ohjelmaan lisäsi myös vanhusten oma-aloitteista kontaktin ottamista ohjelman lapsiin ⁽²⁾. Ylisukupolvinen toiminta tuki vanhusten kokemustaan yhteisöllisyydestä ⁽²⁰⁾ ja mielihyvä toimintaan osallistumisesta lisäsi heidän avuliaisuuttaan ^(1,10). Lasten kohdalla ylisukupolvinen ohjelma näytti lisäävän aktiivisesti osallistuvien lasten määrää ⁽²⁾, tuki heidän sosiaalista kehittymistään ⁽²⁰⁾ ja tuki tunnetta yhteisöllisyydestä ⁽²⁰⁾.

Tutkimusten mukaan *lastenlasten hoitaminen vähensi isovanhempien yksinäisyyden tunnetta*. Lastenlapsiaan hoitavien isovanhempien yksinäisyyden tunne vähentyi ^(7,8) kun puolestaan isovanhemmat, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan kokivat enemmän yksinäisyyttä ⁽¹³⁾. Isoäidit, jotka hoitivat lastenlapsiaan, kokivat lastenlapset hyväksi seuraksi ⁽⁸⁾. Lisäksi isovanhemmilla, jotka hoitivat lastenlapsiaan tai asuivat heidän kanssaan, oli pienempi riski tuntee yksinäisyyttä ⁽⁷⁾.

6 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tieteellisen tutkimuksen perusajatuksena on tuottaa luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja sen tulee lisätä ihmisen hyvää (Kylmä & Juvakka 2014). Tutkimuksissa pyritään estämään virheiden syntyminen tutkimusprosessissa. Tämä ei kuitenkaan aina onnistu, joten tutkimusten *luotettavuutta* on tärkeä arvioida. (Hirsjärvi ym. 2016.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida kokonaisvaltaisesti kriittisellä ja arvioivalla työotteella koko tutkimusprosessin ajan (Saarinen-Kauppila & Puusniekka 2006). Tämä kirjallisuuskatsaus on tehty kahden opiskelijan toimesta, mikä lisää työn luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2016). Toisaalta opiskelijoiden kokemattomuus tutkimustyöstä saattaa heikentää työn luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden ongelmana on mahdolliset alkuperäistutkimusten suunnittelussa tai metodeissa esiintyvät puutteet. Kuitenkin useamman tutkimuksen synteessissä on mahdollisuus päästä varmempiin tuloksiin, mikä näkyy luottamuksen lisääntymisenä. (Malmivaara 2002.) Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta pyrittiin lisäämään mahdollisimman systemaattisen tiedonkeruun avulla. Tiedonkeruu toteutettiin useita eri, yleisesti hoitotieteessä käytössä olevia, tietokantoja käyttäen. Koehakujen jälkeen tehtiin yhdessä tutkijoiden toimesta varsinaiset haut, joissa oli selkeät sisäänotto- ja poissulkukriteerit (Kuvio 1). Hakua täydennettiin käsihaulla. Luotettavuuden lisäämiseksi tutkimusartikkeleista poissuljettiin muut kuin englannin- tai suomenkieliset tutkimukset, sillä muihin kieliin ei tutkijoilla ollut riittävää osaamista. Tosin Isojärven (2017) mukaan tämä saattaa aiheuttaa vinoumaa tutkimustuloksiin. Alkuperäistutkimusten kääntäminen suomen kielelle oli ajoittain haasteellista, mutta teksti pyrittiin kääntämään siten, että sen asiasisältö ja laatu pysyivät uskollisena alkuperäistekstille. Erityisesti vieraan kielen käyttämisessä tutkimustyössä on aina riski, että lukija on ymmärtänyt tekstin eri tavalla kuin miten kirjoittaja on sen tarkoittanut, mikä saattaa heikentää tämänkin tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkijat perehtyivät ensin hakujen kautta saatuihin tutkimusartikkeleihin itsenäisesti, minkä jälkeen niistä keskusteltiin yhdessä. Tutkimusartikkelien käsittelyn päävastuut jaettiin tutkijoiden kesken. Kirjallisuushaku pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman tarkkaan, mikä lisää työn luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2016). Yksi systemaattisen kirjallisuushaun tuloksena saatu tutkimus jätettiin jo otsikon perusteella pois, koska sen abstrakti oli maksullinen, emmekä näin ollen voineet olla varmoja, että edes abstrakti vastaisi tutkimuskysymykseemme. Tämä saattaa vähentää kirjallisuuskatsauksemme luotettavuutta. Luotettavuuden lisäämiseksi hankimme neljä maksullista

tutkimusartikkelia, jotka abstraktien perusteella vastasivat tutkimuskysymykseemme. Yksi käsihaun kautta saaduista tutkimuksista oli pro gradu -tutkielma, mikä osaltaan voi vähentää tutkimuksemme luotettavuutta, mutta päädyimme pitämään tämän mukana kirjallisuuskatsauksessamme, sillä koimme sen tuoman lisäarvon ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkityksestä hyvinvointiin tärkeänä.

Tutkijat perehtyivät omiin artikkeleihinsa ja tekivät niistä itsenäisesti laadunarvioinnin. Tämän jälkeen artikkelit esiteltiin toiselle tutkijalle ja epäselvistä asioista keskusteltiin, kunnes päästiin yhteisymmärrykseen. Kirjallisuuskatsaukseen otettujen tutkimusten laatua arvioitiin JBI:n arviointikriteereillä laadulliselle tutkimukselle (Hotus 2018) ja JBI:n arviointikriteereillä poikkileikkaustutkimuksille (Hotus 2019). Arviointikriteerien mukaan laadullisten tutkimusten pistemäärät vaihtelivat viidestä kymmeneen maksimipistemäärän ollessa kymmenen ja määrällisten tutkimusten pistemäärät vaihtelivat viidestä kahdeksaan maksimipistemäärän ollessa kahdeksan. Näillä pistemäärillä on luonnollisesti merkitystä tämän kirjallisuuskatsauksen laatuun. Toisaalta tutkijoiden kokemattomuus tutkimusten laadunarvioinnissa saattaa vähentää kirjallisuuskatsauksemme luotettavuutta. Esimerkiksi alkuperäistutkimuksissa käytettyjä mittareita arvioidessa oletettiin mittareiden olevan päteviä, ellei ollut syytä epäillä toisin, sillä vain osassa tutkimuksista oli maininta käytetyn mittarin pätevyydestä.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkijat tekivät aineiston analyysin pelkistykset ja luokittelut yhdessä. Näin pystyttiin vähentämään riskiä, että luokittelussa jokin tutkimustulos jäisi epähuomiossa huomiotta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015). Kirjallisuudessa luotettavuutta kuvataan myös uskottavuudella (Kylmä & Juvakka 2007). Tutkimuksen uskottavuutta lisää myös se, että tutkijoiden muodostamat luokitukset ja kategoriat kattavat koko aineiston (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015). Kirjallisuuskatsauksen sisällönanalyysi pyrittiin kuvaamaan raportoinnissa mahdollisimman tarkasti, jotta lukija pystyisi seuraamaan analyysin etenemistä ja mahdollisesti toinen tutkija pääsisi analyysiä seuraamalla samaan tulokseen. Tutkimuksessa kuvattiin myös Liitteessä 2 olevalla taulukolla, miten luokittelussa edettiin yhden yläluokan kohdalla alkuperäisilmaisusta eri luokkien kautta yläluokkaan asti. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2015) mukaan mahdollisimman tarkka taulukoiden tai liitteiden avulla kuvattu analyysin eteneminen alkuperäisilmaisusta lähtien lisää työn luotettavuutta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015).

Uskottavuudella tarkoitetaan myös tutkimuksen tulosten uskottavuutta ja sen osoittamista tutkimuksessa (Kylmä & Juvakka 2007). Tämän tutkimuksen raportoinnissa pyrittiin lisäämään uskottavuutta esittämällä tulokset mahdollisimman selkeästi, jotta lukija ymmärtäisi tutkimuksen

vahvuudet ja rajoitukset (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015). Tämän kirjallisuuskatsauksen tulosten luotettavuutta lisäsi työssämme eri tutkimusten tuottama samansuuntainen tulos. Kuitenkin on huomattavaa, että kaikkia olemassa olevia tutkimuksia ei välttämättä löydetä, vaikka tiedonhaku olisi erittäin systemaattista. Tämä luonnostaan vähentää kirjallisuuskatsauksen uskottavuutta ja sitä kautta myös sen luotettavuutta.

Eettisyys tulee tieteellistä tutkimusta tehtäessä huomioida koko tutkimusprosessin aikana: tiedonhankinnassa, tutkimus- ja arviointimenetelmissä sekä avoimessa ja vastuullisessa raportoinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013). Tätä kirjallisuuskatsausta suunniteltaessa ja aihetta mietittäessä pohdittiin myös aiheen ajankohtaisuutta, sen mahdollista hyötyä hoitotieteelle, yhteiskunnalle, yksilöille ja perheille sekä sen sensitiivisyyttä. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2015) mukaan tieteen kriittisyys edellyttääkin omien perusteiden ja toimintatapojen arviointia. Kylmä & Juvakka (2007) mainitsevat, että aiheen valinnan yhteydessä on tärkeää miettiä sen oikeutusta ja tutkimustiedon on aina rakennettava terveystieteiden tietoperustaa. He myös muistuttavat, että monet aihepiirit saatetaan nähdä sensitiivisinä, joten se täytyy huomioida jo suunnitteluvaiheessa. (Kylmä & Juvakka 2007.)

Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2015) mukaan tutkimuksen eettisyyteen aiheen valinnassa ja tutkimusmetodeissa voivat vaikuttaa myös ulkoiset tekijät. Kurssin aikataulu ja struktuuri ovat siis saattaneet vaikuttaa tutkimuksemme eettisyyteen. Tämän vaikutus on kuitenkin pyritty pitämään mahdollisimman vähäisenä tekemällä mahdollisimman huolellista ja tarkkaa tutkimustyötä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013). Myös opettajan tuki kokeneempana tutkijana sekä ryhmän vertaistuki tukivat työn luotettavuutta ja eettisyyttä. Tämän tutkimuksen aineisto hankittiin mahdollisimman systemaattisesti ja sen analyysi toteutettiin yhdessä kahden tutkija toimesta. Gøtzsche (1999) on todennut, että tutkimusten systemaattisuus, jossa noudatetaan epidemiologisen tutkimuksen periaatteita, vähentää turhan ja epäeettisen tutkimuksen riskiä. Myös muiden kielten kuin englannin ja suomen rajaaminen pois tutkimuksista nähtiin eettisesti oikeana ratkaisuna, koska tämän tutkimuksen tutkijoilla ei ollut riittävää kielitaitoa muihin kieliin.

Analyysissä toimittiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmien ohjaamina. Aineistoista saaduista epävarmoista autenttisista ilmaisuista tutkijat varmistivat yhdessä keskustellen, että ymmärsivät aineistoista saadut materiaalit samansisältöisinä. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2015) mukaan yksi tutkimuseettinen perusvaatimus on, ettei tutkimusaineistoa luoda tyhjästä tai väärennetä. Analyysissä pyrittiin ottamaan mukaan kaikki tutkimusartikkeleissa oleva tieto, joka vastasi tutkimuskysymykseemme. Autenttisista ilmaisuista saadut tulokset pelkistettiin ja luokiteltiin

yhdessä tämän tutkimuksen tutkijoiden toimesta. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2015) ovat pohtineet, että myös luokittelemalla muuttujia uudelleen saatetaan lukijaa johtaa harhaan (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2015). Tämän osalta opiskelijat ovat vahvistaneet työn eettisyyttä kuvaamalla luokan muodostumista yhden pääluokan osalta sekä kuvailemalla tulososiossa tuloksia pelkistykseen asti.

Tämän tutkimuksen eettisyyttä on pyritty parantamaan myös oikeaoppisella raportoinnilla. Tutkimuseettisesti on tärkeää ottaa huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset, sekä kunnioittaa heitä asianmukaisella tavalla (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013). Myös internet on osaltaan avannut tutkijoille suuren määrän uusia ja helposti käytettäviä aineistoja, joita tässäkin tutkimuksessa on käytetty. Tähän liittyy tutkimuseettisiä näkökohtia, joihin tulee paneutua huolella tutkimusta tehdessä. (Borg 2001.) Tämän tutkimuksen osalta lähteitä käytettäessä pyrittiin tarkkaan eettiseen toimintaan ja siten kunnioitettiin toisia tutkijoita viittaamalla heidän teksteihinsä oikeaoppisesti. Raportoinnissa pyrittiin noudattamaan tarkasti myös hoitotieteen yhteisesti sovittuja tapoja. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2015) muistuttaakin, että eettisyyteen kuuluu tiedeyhteisön sisäisten säännösten noudattaminen. Liitteestä 1 löytyy yhteenveto katsauksessa käytetyistä tutkimusartikkeleista sekä niiden laadunarviointi. Käyttämämme aineisto on siis muiden tutkijoiden saatavilla ja näin ollen vähentää tarvetta kerätä samanlaista aineistoa, mikä lisää tutkimuksemme eettisyyttä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Tämän tutkimuksen raportointi pyrittiin tekemään mahdollisimman avoimesti, jotta altistamme työmme ja itsemme aloittelevina tutkijoina kriittiselle arvioinnille. Kirjallisuuskatsauksemme tullaan julkaisemaan esityksen jälkeen, jolloin se on muidenkin tutkijoiden saatavilla. Toivomme tämän avaavan uusia, eettisesti perusteltuja tutkimuskohteita.

7 POHDINTA

Ylisukupolvinen vuorovaikutus on viime vuosikymmeninä noussut tieteellisen tutkimuksen yhdeksi keskeiseksi aiheeksi. Tämä johtuu erityisesti vuosituhannen vaihteen jälkeen tapahtuneista väestön rakenteellisista muutoksista, kuten eliniänodotteen suurenemisesta ja syntyvyyden pienentymisestä. Viimeaikaisten ylisukupolvisten tutkimusten pääpaino on ollut vanhusten ja heidän aikuisten lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta ei juurikaan ole tehty tutkimusta lasten näkökulmasta. (Nauck & Steinbach 2009.) Vuonna 2018 (Gualano, ym.) on tehty ensimmäinen kirjallisuuskatsaus, jossa on tutkittu ylisukupolvisten ohjelmien merkitystä lapsille ja vanhuksille. Tutkimuksessa lapset rajattiin esikoulu- ja alakouluikäisiin lapsiin. Tutkimuksen mukaan ylisukupolvisten ohjelmien ansiosta lasten käsitykset vanhoista ihmisistä parantuivat ja positiivisuus heidän käytöksessään lisääntyi. Myös vanhuksat kokivat ohjelmat tärkeiksi. Erityisesti vanhusten kokema elämän merkityksellisyys ja hallinnan tunne omaa elämää kohtaan lisääntyivät. Ylisukupolvinen toiminta paransi tehokkaasti myös vanhusten itsearvioitua terveyttä ja vähensi heidän kokemaansa stressiä. (Gualano ym. 2018.)

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli selvittää ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä sekä lasten että vanhusten hyvinvointiin. Kirjallisuudessa ylisukupolvisella vuorovaikutuksella viitataan useimmiten saman suvun sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin, mutta tässä kirjallisuuskatsauksessa sukulaisuussuhteella ei ollut merkitystä (Nauck & Steinbach 2009). Tässä kirjallisuuskatsauksessa ylisukupolvista vuorovaikutusta tapahtui sekä ylisukupolvisissa ohjelmissa että isovanhempien hoitaessa lastenlapsiaan. Kirjallisuuskatsauksesta saadut tulokset osoittavat ylisukupolvisella vuorovaikutuksella olevan merkitystä vanhusten psyykkiseen hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen. Tuloksissa ei otettu kantaa ylisukupolvisen vuorovaikutuksen mahdollisesta merkityksestä lasten psyykkiseen hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen. Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella osoitettiin kuitenkin olevan merkitystä niin vanhusten kuin lastenkin onnellisuuteen, minäkuvaan ja sosiaalisuuteen. Vaikuttaisi siltä, että vaikei ole juurikaan näyttöä ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkityksestä lasten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, on kuitenkin selvää, että ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on paljon positiivisia vaikutuksia lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, käyttäytymiseen ja asenteisiin (Gualano ym. 2018). Yhteiskunnan muuttuessa tämä voi olla tulevien sukupolvien terveyden kannalta merkityksellistä. Professori Juho Saaren (2009) mukaan yhteiskunnassa on tapahtumassa muutos, jossa normien ja tradition merkitys vähenee ja yksilön omien elämänvalintojen merkitys korostuu (Saari 2009). Niinpä ylisukupolvisen esimerkin avulla voidaan saada aikaan vaikutusta yksilön omiin elämänvalintoihin jo lapsuudessa.

Hyvinvointi on käsitteenä laaja ja kirjallisuuskatsauksemme pääluokat ovat läheisesti sidoksissa toisiinsa. Voidaan ajatella, että jos esimerkiksi yksilön fyysinen terveys heikkenee, on sillä vaikutusta myös psyykkiseen terveyteen sekä mahdollisesti myös minäpystyvyyteen ja onnellisuuteen. Muutos yhdessä hyvinvoinnin osatekijässä vaikuttaa helposti muihinkin osa-alueisiin. Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä yksilön hyvinvointiin ja elämänlaatuun on tärkeää, mutta osin haastavaa tutkia, sillä hyvinvointi ja elämänlaatu tarkoittavat eri ihmisille eri asioita. Tärkeää ja merkityksellistä on yksilön subjektiivinen kokemus ja oma arvio hyvinvoinnistaan ja elämänlaadustaan.

Tässä tutkimuksessa ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys vanhusten psyykkiseen hyvinvointiin näyttäytyi lisääntyneenä henkisenä hyvinvointina sekä isovanhemmilla, jotka hoitivat lastenlapsiaan että vanhuksilla, jotka osallistuivat ylisukupolviseen vapaaehtoistoimintaan. Voisi ajatella, että ylisukupolvisella vuorovaikutuksella olisi merkitystä myös lasten henkiseen hyvinvointiin, mutta tätä ei tietääksemme ole toistaiseksi tutkittu. Vaikka ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys vanhusten psyykkiseen hyvinvointiin näyttäytyi enimmäkseen positiivisena, osoittivat tulokset lastenlapsistaan kasvatusvastuussa olemisen kuitenkin lisäävän isovanhempien henkistä kuormittuneisuutta. Kasvatusvastuussa oleminen onkin aivan eri asia verrattuna siihen, että olisi lastenlasten kanssa tekemisissä vain satunnaisesti tai hoitaisi heitä vain silloin tällöin.

Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys fyysiseen terveyteen näyttäytyi ylisukupolviseen toimintaan osallistuneiden vanhusten lisääntyneenä terveytenä. Tähän varmasti vaikuttaa suuresti se, millaisesta ylisukupolvisesta toiminnasta oli kyse. Tutkimusartikkeleiden välillä toiminta vaihteli suuresti. Myös sillä lienee merkitystä, millaisessa fyysisessä kunnossa ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistuvat vanhuksat alun perin ovat, mutta tutkimusartikkeleissamme tätä ei nostettu erityisesti esille. Alle kouluikäisten lasten kohdalla fyysinen aktiivisuus on usein suurta joka tapauksessa, eikä juuri ylisukupolvisella vuorovaikutuksella liene siihen niin suurta merkitystä. Toisaalta on tehty useampia tutkimuksia, jotka käsittelevät ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä lasten ylipainon vähentämisessä. Eräässä australialaisessa tutkimuksessa (Bell ym. 2018) selvitettiin isovanhempien roolia ja vaikutusta lasten terveyskäyttäytymiseen. Tutkimuskohteena oli alle viisivuotiaat lapset, sillä isovanhemmat ovat alkaneet hoitaa sen ikäisiä lastenlapsiaan enemmän kuin ennen ja on todettu, että terveyskäyttäytymisen perusteet opitaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Tutkimuksen mukaan isovanhemmat saattavat tahtomattaan edistää lasten epäsuotuisia ruokailutottumuksia esimerkiksi tunnesyömisen tai herkuilla palkitsemisen muodossa. Isovanhempien luona usein ruoka-ajat ja muut ruokailuun liittyvät säännöt ovat löyhempiä kuin kotona. (Bell ym. 2018.) Myös Yhdysvalloissa niin lasten kuin aikuistenkin ylipaino on lisääntynyt

viime vuosikymmenten aikana. Tämän hillitsemiseksi on käynnistetty useita erilaisia interventioita. Vuonna 2011 koululaisten ylipaino-ongelmien vähentämiseksi käynnistettiin ylisukupolvinen interventio, jossa vapaaehtoiset vanhukset ja 3-5-luokkalaiset koululaiset tapasivat koulun jälkeen 10 kertaa. Jokaisessa tapaamisessa he valmistivat ensin yhdessä terveellistä välipalaa ja keskustelivat samalla terveellisistä ruokailutottumuksista. Tämän jälkeen ohjelmassa oli aina jonkinlaista fyysistä liikuntaa. Intervention todettiin olevan hyödyllinen sekä vanhuksille että lapsille, sillä molempien fyysinen aktiivisuus lisääntyi. Lapset oppivat myös esimerkiksi lukemaan ruokatarvikkeiden tuoteselosteita. Vanhukset puolestaan saivat mielekästä tekemistä päivänsä kuluksi. (Werner ym. 2011.)

Tästä kirjallisuuskatsauksesta saatujen tulosten mukaan ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on merkitystä sekä lasten että vanhusten onnellisuuteen. Merkitys onnellisuuteen näyttäytyi elämänilon lisääntymisenä ja tuli esille sekä lastenlapsiaan hoitavilla isovanhemmilla että ylisukupolvisen toimintaan osallistuneilla vanhuksilla ja lapsilla. Joissakin tutkimuksissa nousi esille runsaana koetun ylisukupolvisen toimintaan osallistumisen heikentävän vanhusten elämäniloa. Negatiivinen vaikutus onnellisuuteen ilmeni myös joillain lastenlapsistaan kasvatusvastuussa olevilla isovanhemmilla. Vuorovaikutusta tuli kuitenkin olla riittävästi, jotta sen merkitys tuli esille, sillä vähäisellä (alle 4 h viikossa) lastenlasten hoitamisella ei todettu olevan merkitystä ainakaan isoisien elämäntytyväisyyteen. Suvikkaan ym. (2015) mukaan onnellisuustutkimuksissa yritetään selvittää, mihin ihmisten kokema onnellisuus elämässä perustuu eli mistä he tulevat onnellisiksi. Näissä tutkimuksissa on osoitettu onnellisimpien ihmisten löytyvän usein alueilta, joissa elintaso ja kehitys ovat suomalaisten näkökulmasta katsottuna alhaisella tasolla. Näillä alueilla on todettu läheisten ihmissuhteiden ja perhesiteiden sekä keskinäisen kanssakäynnin korostunut merkitys yksilöiden kokemalle hyvinvoinnille ja onnelle. (Suvikas ym. 2015.)

Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys minäkuvaan näyttäytyi tässä kirjallisuuskatsauksessa useassa tutkimuksessa niin vanhusten kuin lastenkin kohdalla. Ylisukupolvisen toimintaan osallistuminen lisäsi vanhusten minäpystyvyyttä sekä lisäsi heidän kokemustaan elämän merkityksellisyydestä. Isoäidit, jotka hoitivat lastenlapsiaan, kokivat lasten antavan heidän elämälleen tarkoituksen. Myös kirjallisuudessa (Norouzi ym. 2015) on todettu, että tavoitteellisten ylisukupolvisten ohjelmien tarkoitus on parantaa vanhusten minäpystyvyyttä ja aikaansaamisen tunnetta. Tämä mahdollistuu, kun vanhukset pääsevät jakamaan tietojaan ja taitojaan nuorempien sukupolvien kanssa. Toisaalta ylisukupolvisten ohjelmien tarkoitus on lisätä lasten mahdollisuuksia osoittaa kiinnostusta ja luovuutta, mikä puolestaan mahdollistuu, kun luodaan tasavertainen ja

kunnioittava ympäristö, jossa eri sukupolvet saavat olla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ilman hierarkkista asetelmaa heidän välillään. (Norouzi ym. 2015.)

Kirjallisuuskatsauksemme osoitti ylisukupolvisella vuorovaikutuksella olevan merkitystä sosiaalisuuteen. Sosiaalisuus lisääntyi ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistuneilla lapsilla sekä vanhuksilla. Gualanon ym. (2018) kirjallisuuskatsauksessa on arvioitu, että vuoteen 2030 mennessä yli neljännes Euroopan väestöstä on yli 65-vuotiaita, mikä on mahdollisen sosiaalisen eristäytymisen takia huolestuttavaa. Vanhusväestö kuuluu sosiaalisen eristäytyneisyyden riskiryhmään, joten sosiaalinen osallisuus olisi vanhuksille erittäin hyödyllistä. (Gualano ym. 2018.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa useampi tutkimus osoitti lastenlasten hoitamisen vähentävän isovanhempien yksinäisyyden tunnetta. Teoksessaan Yksinäisten yhteiskunta (2009) professori Juho Saari pohtii, kuinka tärkeää vanhuksille on yhteyden pitäminen omiin lapsiinsa ja sukulaisiinsa sekä ystäviinsä, sillä ilman tällaisia sosiaalisia suhteita kuka tahansa saattaa tuntea itsensä yksinäiseksi. Saaren mukaan sosiaalisen hyvinvoinnin mittarina pidetään koettua onnellisuutta, johon yksinäisyydellä on suuri merkitys. Yksinäisyyden aiheuttamat negatiiviset terveysvaikutukset ovat kiistattomat, joten yksinäisyyden voidaan oikeutetusti ajatella olevan hyvinvointivaje. (Saari 2009.) Myös Perissinotto ym. (2015) ovat tutkimuksessaan todenneet, että vanhusten kokema yksinäisyys on riskitekijä terveydelle ja saattaa aiheuttaa jopa kuolemaa. Suvikkaan ym. (2015) mukaan tiettyyn sukupolveen kuuluminen vaikuttaa sekä ihmisen tapaan olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa että siihen, mitä ihminen kokee tarvitsevänsä. Historiallinen aika ja erilaisten mahdollisuuksien reunaehdot vaikuttavat jokaisen sukupolven elämään. Aiemmillä sukupolvilla kului aikaa, voimia ja resursseja elämän ulkoiseen hallintaan paljon enemmän kuin nykyään. Niinpä nämä sukupolvet osaavat suhteuttaa vaatimuksiaan nuorempia sukupolvia paremmin. Tänä päivänä merkityksellisempiä ovat elämän sisäiseen hallintaan liittyvät kysymykset, kuten mieliala, tyytymättömyys, yksinäisyys ja paha olo. (Suvikas ym. 2015.)

Kirjallisuuskatsauksemme tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää lasten ja vanhusten hoitotyötä sekä edistää lasten ja vanhusten hyvinvointia. Kirjallisuuskatsauksemme tuloksista voidaankin tehdä ainakin seuraavanlaisia päätelmiä. Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on merkitystä lasten ja vanhusten kokonaishyvinvointiin ja uskomme sen olevan inhimillisesti vaikuttavaa. Ensisijaisesti ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on positiivista merkitystä niin lasten kuin vanhustenkin elämän sisältöihin ja hyvinvoinnin eri osatekijöihin. Olemme myös pohtineet ylisukupolvisen vuorovaikutuksen mahdollista taloudellista merkitystä, joka saattaisi ilmetä esimerkiksi siten, että hyvinvoivat vanhuksat tarvitsevat vähemmän erilaisia yhteiskunnan palveluita. Toisena johtopäätöksenä voidaan todeta, ettei ole väliä, tapahtuuko ylisukupolvinen vuorovaikutus

lapsen ja hänen oman isovanhempansa vai kenen tahansa vanhuksen välillä ja vanhuksen kohdalla oman lapsenlapsen vai kenen tahansa lapsen välillä. Näin ollen merkityksellistä ylisukupolvista vuorovaikutusta voisi toteuttaa niin hoitotyössä kuin varhaiskasvatuksessakin paljon nykyistä enemmän. Kirjallisuuskatsauksemme tuloksista ilmeni, että lastenlapsistaan kasvatusvastuussa olevat isovanhemmat kokivat henkistä kuormittuneisuutta. Kasvatusvastuussa olemisella tai muuten runsaaksi koetulla ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli negatiivista yhteyttä myös onnellisuuteen ja kokemukseen elämänilosta. Näin ollen johtopäätöksenä voidaan olettaa, että liiallinen ylisukupolvinen vuorovaikutus ei ole vanhuksille hyväksi. Tosin ei voida yksiselitteisesti määrittää, kuinka paljon on liikaa, sillä se on aina arvioitava tilanne- ja yksilökohtaisesti. Toiselle neljä tuntia lastenhoitoa joka viikko on jo paljon, kun jonkun toisen mielestä se ei ole juuri mitään. Tutkimuksemme alkuperäisartikkelit oli toteutettu eri puolilla maailmaa ja onkin huomionarvoista, että hoitotottumukset ja lasten hoitomäärät kodin ulkopuolella poikkeavat toisistaan hyvin paljon eri maissa ja kulttuureissa.

Kirjallisuuskatsauksestamme saatuja tuloksia voitaisiin hyödyntää erityisesti vanhustyössä sekä varhaiskasvatuksessa. Päiväkodit ja vanhusten palvelutalot voisivat tehdä yhteistyötä järjestämällä esimerkiksi yhteisiä tapahtumia. Lasten ja heidän isovanhempiensa välisestä vuorovaikutussuhteesta kirjoittanut Sam Smethers (2010) on harmissaan siitä, että yhteiskunnallisessa keskustelussa tärkeää tuntuu olevan se, millaista hoitoa vanhukselle tarvitsevat sen sijaan, että pohdittaisiin, millaista elämää he haluavat elää. Smethers kertoo eräästä Iso-Britanniassa sijaitsevasta vanhusten palvelutalosta (Moreton Hill Care Center), jossa sukupolvien välistä vuorovaikutusta edistetään erityisen ihanalla tavalla. Palvelutalosta on tehty paikka, jonne lasten kanssa on helppo ja mukava tulla. Palvelutalon aulatiloihin on leluja ja leikkitaloja, ulkona on kanoja ja aaseja sekä pöytiä ja penkkejä, jotta perheet voivat viettää yhteistä aikaa vaikkapa retkeilemällä ja katselemalla eläimiä. Koska vanhusten saattaa olla vaikeaa lähteä viettämään aikaa palvelutalon ulkopuolelle, järjestetään palvelutalossa erilaisia tapahtumia ja teemapäiviä, joihin kutsutaan perheet mukaan. (Smethers 2010.) Tällaisesta sukupolvien välisestä toiminnasta voitaisiin ottaa mallia monin paikoin Suomessakin. Tosin vuosina 2014-2016 Koko Suomi Leikkii -hankkeen kautta perustetut Terhokerhot ovat esimerkkejä Suomessa toteutetusta ylisukupolvisesta toiminnasta. Terhokerhot ovat kaikille avoimia kohtaamispaikkoja, jossa eri ikäiset ihmiset voivat viettää kiireetöntä aikaa ja leikkiä yhdessä. (Suomen Kulttuurirahasto 2016.) Yhtä lailla kirjallisuuskatsauksestamme saatuja tuloksia voitaisiin hyödyntää neuvolatyössä. Neuvolat olisivat hyvä areena tietoisuuden lisäämiseen ylisukupolvisen vuorovaikutuksen hyödyistä. Neuvoloissa voitaisiin kannustaa vanhempia antamaan lastenlapsia isovanhemmille hoitoon ja ainakin viettämään aikaa niin oman suvun kuin muidenkin vanhusten kanssa. Tosin samassa yhteydessä on tarpeellista keskustella myös siitä, minkä verran isovanhemmat jaksavat hoitaa

lastenlapsiaan, ettei käy niin, että ylisukupolvisen vuorovaikutuksen määrä on liian suuri. On tutkittu, että ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta on hyötyä sekä lapsille että vanhuksille, kunhan sitä on sopivasti. Kirjallisuuskatsauksemme tuloksista on myös yhteiskunnallista hyötyä. Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisääminen eri tavoin lisää sosiaalisuutta eri sukupolvien välillä ja siten vähentää yksinäisyyttä. Voidaan olettaa, että yhteiskunnalliset hyödyt tulisivat esille myös koululaisten ja nuorten ikäryhmissä erilaisen yhteisen merkityksellisen toiminnan kautta, vaikkei nämä ikäryhmät kuuluneetkaan tämän kirjallisuuskatsauksen kohderyhmään.

Kirjallisuuskatsauksemme tuloksia voidaan suoraan soveltaa käytännön hoitotyöhön. Koska ylisukupolvisen vuorovaikutuksen on todistettusti osoitettu olevan merkityksellistä sekä lapsille että vanhuksille, tulisi esimerkiksi vanhusten palvelutaloissa ja päiväkodeissa luoda puitteita ylisukupolvisen vuorovaikutuksen toteutumiseksi. Voitaisiin esimerkiksi järjestää yhteisiä tapahtumia kalenterivuoden juhlapäivinä. Toisaalta sama viesti voitaisiin viedä kunnan päättäjille, jotta kunnissa järjestettäisiin enemmän tapahtumia, joissa kohderyhmänä olisi sekä lapset että vanukset. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (2019) mukaan kunnan tulisi sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen lisäksi edistää iäkkäiden asukkaidensa hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. On tärkeää, että kunta panostaa yhdenvertaisesti asukkaidensa hyvinvointiin, jolloin myös vanukset pääsevät mukaan yhteisön elämään. (THL 2019.) Tunne osallisuudesta ehkäisee yksinäisyyttä ja siten vahvistaa hyvinvointia. Voidaan ajatella, että kun ihminen saa tehdä sitä, mistä hän nauttii, edistää se hänen hyvinvointiaan. Näin ollen, kun asiakkaat palvelutaloissa ja päiväkodeissa voivat hyvin, ulottuu sen hyödyt lopulta koko yhteiskuntaan. Voidaan olettaa myös työikäisten hyötyvän ylisukupolvisesta toiminnasta, kun he tietävät lastensa ja vanhempiensa voivan hyvin. Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen suhteen täytyy kuitenkin huomioida yksilöllisyys. Toiset kaipaavat vuorovaikutusta ylipäättään enemmän kuin toiset, mikä tulisi huomioida esimerkiksi hoitosuunnitelmissa. Korhosen (2017) mukaan hoitosuunnitelmaan tulee kirjata potilaan kanssa yhdessä sovitut hoidon tarpeet sekä hoidolle asetetut tavoitteet. Niiden avulla pyritään voimaannuttamaan niin potilasta kuin hänen läheisiäänkin, jotta myös läheiset osallistuisivat hoidon toteuttamiseen (Korhonen 2017). Hoitosuunnitelmasta kaikki hoitoon osallistuvat voisivat lukea, kaipaako vanhus ylipäättään lasten läsnäoloa vai ei. Voihan olla, että jossain vanhainkodissa joku vanhus kaipaisi ylisukupolvista vuorovaikutusta kovastikin, mutta omat lastenlapset asuvat kaukana, jolloin ylisukupolvinen vuorovaikutus ei helposti toteudu ilman hoitajien apua. Smethersin (2010) mukaan vanhuksen emotionaalinen ja psyykinen hyvinvointi vaikuttaa suoraan hänen fyysiseen terveyteensä ja sitä kautta hänen tarvitsemansa hoidon ja huolenpidon määrään ja laatuun. Niinpä sen, mikä on merkityksellistä vanhuksille, pitäisi olla merkityksellistä myös hoitotyön toteuttajille. (Smethers 2010.)

Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä hyvinvointiin tulisi tutkia enemmän ja laajemmin. Jatkossa olisi hyvä saada suomalaista tutkimusta, sillä esimerkiksi asumisjärjestelyt ja hoitotottumukset maailmalla ovat suomalaiseseen yhteiskuntaan verrattuna hyvin erilaisia. Olisi tärkeää saada tutkimustietoa ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkityksestä lasten psyykkiseen hyvinvointiin ja fyysiseen terveyteen. Lasten kohdalla on selvitetty tähän asti lähinnä vain lasten asenteita vanhuksia kohtaan. Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoitus oli selvittää ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitystä niin lasten kuin vanhustenkin hyvinvointiin. Koska lapsiin liittyvää tutkimusta tässä suhteessa on vain vähän ja tämänkin kirjallisuuskatsauksen tuloksista vain pieni osa liittyi lapsiin, haluttiin lapsiin kohdistuvat tulokset korostaa tuloksia esittelevissä kuvioissa erivärisin reunuksin. Erityisen kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys erityisesti isovanhempiensa hoidossa olevien lasten psyykkiseen hyvinvointiin. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla lasten ja vanhusten välisen ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkitys työikäisten terveyteen ja työssä jaksamiseen ja sitä kautta kansantalouteen.

LÄHTEET

Kirjallisuuskatsauksessa käytetyt artikkelit:

1. Janke M., Purnell I., Watts C. & Shores K. 2019. Associations between Engagement Types, Outcome Behaviors, and Quality of Life for Adults with Dementia Participating in Intergenerational Programs. *Therapeutic Recreation Journal* **53**(2), 132-148.
2. Mosor E., Waldherr K., Kjekken I., Omara M., Ritzchl V., Pinter-Theiss V., Smolen J., Hübel U. & Stamm T. 2019. An intergenerational program based on psycho-motor activity promotes well-being and interaction between preschool children and older adults: results of a process and outcome evaluation study in Austria. *BMC Public Health* **19**(1), 254 <http://doi.org/10.1186/s12889-019-6572-0>.
3. Weckström E., Jääskeläinen V., Ruokonen I., Karlsson L. & Ruismäki H. 2017. Steps Together-Children's Experiences of Participation in Club Activities with the Elderly. *Journal of Intergenerational Relationships* **15**(3), 273-289.
4. George D. 2011. Intergenerational volunteering and quality of life: mixed methods evaluation of a randomized control trial involving persons with mild to moderate dementia. *Quality of Life Research* **20**(7), 987-995.
5. Mantie-Kozłowski A. & Smythe H. 2014. Introducing an intergenerational relationship to improve engagement in aphasia therapy. *Aphasiology* **28**(1), 49-61.
6. Cross S., Day A. & Byers L. 2010. American Indian Grand Families: A Qualitative Study Conducted with Grandmothers and Grandfathers Who Provide Sole Care for Their Grandchildren. *Journal of Cross-Cultural Gerontology* **25**(4), 371-383.
7. Tsai F., Motamed S. & Rougemont A. 2013. The protective effect of taking care of grandchildren on elders' mental health? Associations between changing patterns of intergenerational exchanges and the reduction of elders' loneliness and depression between 1993 and 2007 in Taiwan. *BMC Public Health* **13**(1), 567-567.
8. Villar F., Celdrán M. & Triadó C. 2012. Grandmothers Offering Regular Auxiliary Care for Their Grandchildren: An Expression of Generativity in Later Life? *Journal of Women & Aging* **24**(4), 292-312.
9. Morita K. & Kobayashi M. 2013. Interactive programs with preschool children bring smiles and conversation to older adults: time-sampling study. *BMC Geriatrics* **13**(1): 111. <http://biomedcentral.com/1471-2318/13/111>.
10. Purnell I. 2017. The effect of intergenerational programming on older adults with dementia. A Master's thesis. East Carolina University.
11. Low L., Russell F., McDonald T. & Kauffman A. 2015. Grandfriends, an Intergenerational Program for Nursing-Home Residents and Preschoolers: A Randomized Trial. *Journal of Intergenerational Relationships* **13**(3), 227-240.
12. Doll G. & Bolender B. 2010. Age to Age: Resident Outcomes from a Kindergarten Classroom in the Nursing Home. *Journal of Intergenerational Relationships* **8**(4), 327-337.

13. Tsai F. 2015. The maintaining and improving effect of grandchild care provision on elders' mental health – Evidence from longitudinal study in Taiwan. *Archives Of Gerontology And Geriatrics* **64**, 59-65.
14. Grundy E., Albala C., Allen E., Dangour A., Elbourne D. & Uauy R. 2012. Grandparentinf and psychosocial health among older Chileans: A longitudinal analysis. *Aging & Mental Health* **16**(8), 1047-1057.
15. Zhou J., Mao W., Lee Y. & Chi I. 2017. The Impacct of Caring for Grandchildren on Grandparents' Physical Health Outcomes: The Role of Intergenerational Support. *Research on Aging* **39**(5), 612-634.
16. Ku L., Stearns S., Van Houtven C., Lee S., Dilworth-Anderson P. & Konrad T. 2013. Impact of Caring for Grandchildren on the Health of Grandparents in Taiwan. *Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* **68**(6), 1009-1021.
17. Musil C., Gordon N., Warner C., Zauszniewski J., Standing T. & Wykle M. 2011. Grandmothers and Caregiving to Grandchildren: Continuity, Change, and Outcomes Over 24 Months. *The Gerontologist* **51**(1), 86-100.
18. Di Gessa G., Glaser K. & Tinker A. 2016. The Health Impact of Intensive and Nonintensive Grandchild Care in Europe: New Evidence From SHARE. *Journals of Gerontology: Series B* **71**(5), 867-879.
19. Chen F. & Liu G. 2011. The Health Implications of Grandparents Caring for Grandchidren in China. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences* **67**(1), 99-112.
20. Ukkonen-Mikkola T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Muut lähteet:

- Alanen L. 2001. Polvesta polveen, Sukupolvi sosiologisena käsitteenä ja tutkimuskohteena. Teoksessa Sankari A. & Jyrkämä J. Lapsuudesta vanhuuteen, iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere.
- Alanen L. 2015. Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa Sankari A. & Jyrkämä J. Lapsuudesta vanhuuteen iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere.
- Bell L., Perry R. & Prichard I. 2018. Exploring Grandparents' Roles in Young Children's Lifestyle Behaviors and the Prevention of Childhood Obesity: An Australian Perspective. *Journal of Nutrition Education and Behavior* **50**(5), 516-521.
- Borg S. 2001. Tutkimusetiikka on käytännön asia. *Tietoarkisto. Tutkimuksen etiikka ja tietosuoja*. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/lehti/fi/06/lehti.pdf> 15.2.2020
- Cook G. & Bailey C. 2011 Promoting intergenerational connectivity in care. *Nursing & Residential Care* **13**(12), 591-593.

- Crowther K. & Merrill K. 2011. Evaluation of the generations together programme – learning so far. GOV.UK. Department for Education. Saatavissa: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/182280/DFE-RR082.pdf 30.11.2019
- Finlex. 2010. Terveystieteiden tutkimuskeskus. 30.12.2010/1326. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326> 24.11.2019
- Finlex. 2012. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980> 24.11.2019
- Finto. 2020. Suomalainen asiantuntijajärjestö ja ontologiapalvelu. Saatavissa: <https://finto.fi/keko/fi/page/p166> 5.1.2020
- Gøtzsche P. (Suom. Varonen H.) 1999. Eettisiä näkökulmia systemaattisiin kirjallisuuskatsauksiin. Teoksessa Varonen H., Semberg V. & Teikari M. Tieteestä käytäntöön. Systemaattiset kirjallisuuskatsaukset terveydenhuollossa. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76826/Rap_11_1999.pdf?sequence=1 7.2.2020
- Gualano M., Voglino G., Bert F., Thomas R., Camussi E. & Siliquini R. 2018. The impact of intergenerational programs on children and older adults: a review. *Intergenerational Psychogeriatrics* 30(4), 451-468.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi,
- Hotus 2018. JBI: Arviointikriteerit laadulliselle tutkimukselle. Saatavissa: <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/jbi-kriteerit-laadulliselle-tutkimukselle-ja-selosteosa-2.pdf> 10.10.2019
- Hotus 2019. JBI: Arviointikriteerit poikkileikkaustutkimukselle. Saatavissa: <https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/04/jbi-kriteerit-ja-selosteosa-poikkileikkaustutkimus-final.pdf> 10.10.2019
- Isojärvi, J. 2017. Kirjallisuushaku. Teoksessa Mäkelä M. & Isojärvi J. HTA-opas. Saatavissa: <https://www.terveysportti.fi/dtk/hta/koti> 17.1.2020
- Jyrkämä J. 2015. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa Sankari A. & Jyrkämä J. Lapsuudesta vanhuuteen, iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere.
- Kankkunen P. & Vehviläinen-Julkunen K. 2015. Tutkimus hoitotieteessä. Sanoma Pro Oy, Helsinki.
- Kansonen, M. 2013. Vuorovaikutuksen maaginen voima. Väestöliitto. Saatavissa: <https://www.psycon.fi/blogi/vuorovaikutuksen-maaginen-voima> 13.2.2020
- Kauppila R. 2011 Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Koistinen P., Ruuskanen S. & Surakka T. 2004. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Korhonen M. 2017. Terveys- ja hoitosuunnitelman toiminnalliset vaatimukset. Saatavissa: <https://thl.fi/documents/920442/3850406/Terveys->

[+ja+hoitosuunnitelman+toiminnalliset+vaatimukset_v1.1_20171030.pdf/8be0a7bf-70e0-48bd-a31e-e7796bd16a74](#) 27.2.2020

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. 2012a. Kielitoimiston sanakirja. Toinen osa. A-K. Edita Prima Oy, Helsinki.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. 2012b. Kielitoimiston sanakirja. Toinen osa. L-R. Edita Prima Oy, Helsinki.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. 2012c. Kielitoimiston sanakirja. Kolmas osa. S-Ö. Edita Prima Oy, Helsinki.

Kylmä J. & Juvakka T. 2014. Laadullinen terveystutkimus. Edita, Helsinki.

Kääriäinen, M. & Lahtinen, M. 2006. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. *Hoitotiede* **18**(1), 37-44.

Lindholm, M. 2004. Lapsi, perhe ja yhteisö. Teoksessa Koistinen P., Ruuskanen S. & Surakka T. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Malmivaara A. 2002. Systemoitu kirjallisuuskatsaus; työkalu tutkimusnäytön tavoittamiseen. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim* **118**(9), 877-879.

Marin M. 2001. Tarkastelukulmia ikään ja ikääntymiseen. Teoksessa Sankari A. & Jyrkämä J. Lapsuudesta vanhuuteen, iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere.

Marin M. 2007. Ikä ja elämäntyyli. Teoksessa Alanen L., Salminen V. & Siisiäinen M. Sosiaalinen pääoma ja paikalliset kentät. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä.

Mäkelä M. & Isojärvi J. 2017. HTA-opas. Saatavissa: <https://www.terveysportti.fi/dtk/hta/koti> 18.1.2020

Nauck B. & Steinbach A. 2009. Intergenerational Relationships. German Council for Social and Economic Data (RatSWD). Saatavilla: https://www.researchgate.net/publication/46455069_Intergenerational_Relationships 13.2.2020

Norouzi N., Chen J. & Jarrott S. 2015. Intergenerational Explorations: Where Everyone Has a Purpose. *Journal of Intergenerational Relationships* **13**(3), 260-265.

Nurmi J., Ahonen T., Lyytinen H., Lyytinen P., Pulkkinen L. & Ruoppila I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. WSOYpro Oy, Helsinki.

Nurmiranta H., Leppämäki P. & Horppu S. 2009. Kehityopsykologiaa, lapsuudesta vanhuuteen. Kirjapaja, Helsinki.

Perissinotto C., Cenzer I. & Covinsky K. 2015. Loneliness in Older Persons: A predictor of functional decline and death. *Archives of Internal Medicine*. **172**(14), 1078-1083.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja] Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/> 15.2.2020

- Saari J. 2010. Yksinäisten yhteiskunta. WSOYpro Oy, Helsinki.
- Silvennoinen, M. 2004. Vuorovaikutuksen avaimet. Talentum, Helsinki.
- Smethers S. 2010. Encouraging the bond between children and grandparents. *Nursing & Residential Care* **12**(8), 396-397.
- Suhonen R., Axelin A. & Stolt M. 2015. Erilaiset kirjallisuuskatsaukset. Teoksessa Stolt M., Axelin A. & Suhonen R. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, Tutkimuksia ja raportteja, Sarja A, Turku.
- Suomen Kulttuurirahasto. 2016. Koko Suomi Leikkii. Saatavissa: <https://skr.fi/hankkeet/paattynetita-hankkeita/koko-suomi-leikkii> 3.3.2020
- Suvikas A., Laurell L. & Eskola P. 2015. Elämän kulku, lähihoitaja kasvua tukemassa. Edita, Helsinki.
- THL. 2019. Iäkkäiden hyvinvointi kunnassa. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/hyvinvointia-vanhuuteen/iakkaiden-hyvinvointi-kunnassa> 27.2.2020
- Tilastokeskus. 2019a. Elinajanodote. Saatavissa: <https://findikaattori.fi/fi/table/46> 24.11.2019
- Tilastokeskus. 2019b. Väestö. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html 24.11.2019
- Tilastokeskus. 2020. Tilastokoulu. Saatavissa: https://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?course_id=tkoulu_vaesto&lesson_id=9&subject_id=5&page_type=sisalto 5.1.2020
- Tanskanen A. & Danielsbacka M. 2019. Intergenerational family relations, an evolutionary social science approach. Routledge, New York ja Lontoo.
- Tuhkasaari P. 2013. Ylisukupolvisuus, Integraatioprosessi psykoanalyttisessä psykoterapiassa. Therapie-säätiö, Helsinki.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf 16.2.2020
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvat tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Saatavissa: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf 16.2.2020
- Werner D., Teufel J. & Brown S. 2011. Exploring the Experience of Older Volunteering with an Intergenerational Program to Prevent Childhood Obesity. *Californian Journal of Health Promotion* **9**(1), 1-8.

LIITTEET

LIITE 1. Yhteenvedo katsaukseen valituista tutkimuksista ja niiden laadunarvioinnista

Nro	Tekijä(t), vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	Keskeiset tulokset	Laadun- arvointi
1	Janke, Purnell, Watts, Shores 2019 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia päivittäisiin ylisukupolvisiin ohjelmiin osallistumisen vaikutuksia dementiaa sairastavilla vanhuksilla, jotka asuivat jaetussa laitoksessa. Tutkimuksessa selvitettiin, miten dementiaa sairastavat vanhuksot osallistuivat ohjelmaan ja miten eri osallistumistavat vaikuttivat heidän elämänlaatuunsa ja hyvinvointiinsa.	Kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimuskohteena oli 15 aikuista, joilla oli dementia-diagnoosi. He olivat 62-96 vuoden ikäisiä sekä 2 kk-6 v ikäisiä lapsia, kolmesta eri ryhmästä: vauvat, taaperot ja esikoululaiset. Materiaali kerättiin ja purettiin strukturoituja lomakkeita ja mittareita käyttäen. Aineisto analysoitiin SPSS24-ohjelmalla.	Tutkimustulosten mukaan ohjelmaan osallistumisella ja käyttäytymisellä oli merkittävä yhteys dementiaa sairastavilla vanhuksilla. Vanhuksot, jotka sitoutuivat rakentavammin tai aktiivisemmin ylisukupolvisen ohjelmaan, näyttivät enemmän mielihyvää ja auttavaa käyttäytymistä. Tutkittavilla, jotka eivät olleet sitoutuneita ohjelmaan, oli huonompi tulos elämänlaatumittarissa. Vanhuksilla, jotka osallistuivat toimintaan paljon, oli yhteys huonompaan elämänlaatuun ja mielihyvään.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=E 6=E 7=K 8=K 6/8
2	Mosor, Waldherr, Kjeken, Omara, Ritschl, Pinter- Theiss, Smolen, Hubel, Stamm 2019 Itävalta	Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida psykomotoriseen toimintaan perustuvan ylisukupolvisen terveydenedistämishojelman toteutusta, soveltuvuutta ja tulosta.	Mixed-methods tutkimus. Interventiotutkimus. Tutkimuskohteena oli 93 54-96-vuotiaasta aikuista, 78 2-7-vuotiaasta lasta, 13 ammattilaista ja 12 vanhempaa. Instituutiot rekrytoivat osallistujat sisältään (8 geriatrista laitosta ja 8 lastentarhaa). Kvalitatiivinen materiaali kerättiin ryhmähaastatteluilla ja analysoitiin NVivo 10 -ohjelmalla ja sisällönanalyysillä. Kvantitatiivinen materiaali kerättiin strukturoidulla lomakkeella ja analysoitiin SPSS 24 -ohjelmalla.	Kvalitatiivinen tutkimuksen osa paljasti useita parannuksia interventio-ohjelmassa. Kvantitatiivisen osan päätuloksessa havaittiin interventioon osallistuneiden lasten ilmeiden olleen iloisempia. Samaa huomattiin ikäihmissäkin, mutta ei niin selkeästi.	Arvioitu poikkileik- kaustutki- muksen kriteerien mukaisesti 1=K 2=K 3=K 4=E 5=E 6=E 7=K 8=K 5/8
3	Weckström, Jääskeläinen,	Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia lasten kokemuksia	Kvalitatiivinen tutkimus.	Tärkeät tekijät tukea lapsia osallistumaan olivat yleinen kiinnostus ja palkitsevat	1=K 2=K

	Ruokonen, Karlsson, Ruismäki 2017 Suomi	osallistumisesta kerhotoimintaan vanhusten kanssa.	Tutkimuskohteena oli 2 terhokerhoa. Tutkimukseen osallistui 27 lasta ja 21 aikuisia. Aikuisista 13 oli vanhuksia. Vanhusten lisäksi kerhoissa oli 5-10 vuotiaita lapsia. Aineisto hankittiin havainnoimalla ja haastattelemalla lapsia. Haastattelukaavake oli puolistrukturoitu. Aineisto analysoitiin abduktiivisen sisällönanalyysin mukaan.	aktiiviteetit. Lämmin ilmapiiri ja huumori aktiiviteettien aikana olivat myös tärkeitä tekijöitä luotaessa positiivista vuoro vaikutusta lasten ja vanhusten välille.	3=K 4=K 5=K 6=K 7=E 8=K 9=E 10=K 8/10
4	George 2011 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida, voiko vapaaehtoinen ylisukupovinen interventio lisätä elämänlaatua vanhuksilla, joilla on lievä tai kohtuullinen dementia.	Mixed methods. Tutkimuskohteena oli 15 vanhusta, joilla oli lievä tai keskivaikea dementia. Heidät jaettiin satunnaistetulla otannalla interventio- ja kontrolliryhmään. Lapsia oli kaksi ryhmää: 5-6-vuotiaiden ryhmässä oli 16 lasta ja 11-14-vuotiaiden ryhmässä 16 lasta. Interventioryhmä osallistui tunnin mittaisiin ryhmätapaamisiin lastentarharyhmän (5-6 vuotiaat) ja vanhempien koululaisten (11-14 vuotiaat) kanssa vuoroviikoin 5 kuukauden ajan. Kvantitatiivinen aineisto analysoitiin käyttäen SPSS 12.0.1 -ohjelmaa ja kvalitatiivinen aineisto käyttäen NVivo- ohjelmaa.	Kvantitatiivinen analyysi esitti merkittävää stressin vähentymistä interventioryhmässä. Kvalitatiivinen analyysi nosti esiin kolme päälinjaa siitä, miten ylisukupolvinen vapaaehtoisuus vaikutti elämänlaatuun. Nämä olivat terveydellisiä etuja, tunne tarkoituksenmukaisuudesta ja tunne hyödyllisyydestä sekä ihmissuhteet.	Arvioitu poikkileikka ustutkimuks en kriteerien mukaisesti 1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K 8=K 7/8
5	Mantie- Kozlowski, Smythe 2014 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, miten osallistuminen ylisukupolviseen kanssakäymiseen vaikuttaa afasiapotilaan terapiaan sitoutumiseen.	Kvantitatiivinen tapaustutkimus. Pilottitutkimus. Tutkimuskohteena oli afasiaa sairastava 65- vuotias nainen ja 4-vuotias poika, jolla oli diagnosoitu lievä puheen kehityksen viivästymä. Aineisto nauhoitettiin. Aluksi nauhoitettiin naisen neljä rutiinitapaamista	Afasiapotilaassa esiintyi ylisukupolvisen terapiaistunnon aikana pidempiaikaista rakentavaa ja passiivista sitoutumista kuin tavallisessa terapiaistunnossa. Lisäksi hän osoitti huomiota muualle vähemmän ja lyhyempiä aikoja. Hän myös käytti selkeästi enemmän ja monimuotoisemmin puhetoimintoja.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K 8=K 7/8

			puheterapiassa. Tämän jälkeen nauhoitettiin kuusi ylisukupolvista terapiatapaamista, jonka jälkeen tapaamisia verrattiin toisiinsa. Aineisto kerättiin erilaisia kvantitatiivisia mittareita käyttäen ja analysoitiin kvantitatiivisin menetelmin.		
6	Cross, Day, Byers 2010 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää perusteet, miksi 31 Amerikan intiaanien isovanhempaa ovat yksinhuoltajia lapsenlapsilleen. Lisäksi tutkittiin heidän historian traumojen merkitystä päätöksenteossa palveluihin pääsystä sekä American Indian Child Welfare:n merkityksestä huomioida hyvinvoinnin tekijöitä sekä huoltajuutta.	Kvalitatiivinen haastattelututkimus. Tutkimuskohteena oli 29 isoäitiä ja 2 isoisää, iältään 43-86 vuotta. 20 heistä asui reservaatin ulkopuolella ja 11 reservaatissa. Aineisto äänitettiin ja kirjattiin ylös. Aineiston analyysi tehtiin Nvivo-ohjelmalla.	Useat lastenlasten yksinhuoltajana toimivat isovanhemmat raportoivat, että he pärjäsivät paremmin surun kanssa, jota aiheutti suhteen puute omiin lapsiin. Vaihtoehtoisesti heillä oli myös stressioireita useasta eri syystä. Isovanhemmat pitivät lastenlasten huoltajuuden etuna sitä, että sisarukset pysyivät yhdessä. He kokivat etuna myös tiedon siitä, miten lapsista pidettiin huolta ja kulttuuri- sekä perhe ympäristön jatkuvuuden.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=K 7=E 8=K 9=K 10=K 9/10
7	Tsai, Motamed, Rougemont 2013 Taiwan	Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida muutosta vanhusten masennusoireissa vuosina 1993-2007, huomioiden ylisukupolvisuuden merkitys.	Kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimuskohteena oli yli 60-vuotiaat taiwanilaiset, jotka vastasivat kansalliseen kyselyyn. Data kartoitettiin kolmesta kohtaa tutkimusaineistosta, vuosina 1993, 1999 ja 2007. Vuonna 1993 tutkimukseen osallistuvia oli 914, 1999 oli 1792 osallistujaa ja 2007 2292 osallistujaa. Jokainen osallistuja sai osallistua vain kerran. Aineisto analysoitiin käyttäen SPSS 18.0 -ohjelmaa.	Isovanhempien prosentuaalinen osuus lastenhoitoon osallistuvista lisääntyi vuodesta 1993 (9%) vuoteen 2007 (21%). Samaan aikaan vanhusten yhteisasuminen puolison tai lasten kanssa väheni. Vanhuksilla oli selkeästi vähemmän masennusoireita vuonna 2007 kuin 1993. Vanhukset, jotka elivät ilman puolisoa, ilman lapsia tai eivät hoitaneet lastenlapsia, oli suurempi riski tuntea itsensä yksinäiseksi ja olla masentunut. Kuitenkin samaan aikaan, kun vaikutus vanhusten depression ja yksinäisyyteen väheni, lastenlasten hoidon tarjoaminen lisääntyi. Vanhusten hyvinvoinnin lisääntyminen ei näkynyt vuosien 1993 ja 1999 välillä.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=K 7=K 8=K 8/8
8	Villar, Celdrán, Triadó 2012	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisen merkityksen isoäidit antoivat säännölliselle lastenhoidolle. Lisäksi tutkittiin, miten halu ohjata seuraavaa	Kvalitatiivinen tutkimus. Puolistrukturoitu haastattelu. Tutkimuskohteena oli 24 isoäitiä. He olivat iältään 60 v tai yli ja he hoitivat	Tulosten mukaan isovanhemmat kokivat täyttä tyytyväisyyttä hoitokokemuksesta. Lastenhoidon syyksi he kertoivat luontaisen palkitsemisen, koska auttoivat kasvattamaan lastenlapsiaan. Se mahdollisti heidät	1=E 2=K 3=K 4=K 5=K

	Espanja	sukupolvea saattaa selittää kokemuksen merkitystä.	lastenlapsiaan vähintään 12 tuntia, vähintään 5 päivänä viikossa. Lasten olivat keskimäärin 4.5-vuotiaita. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.	tarjoamaan lastenlapsille rakkautta ja auttamaan heidän oppimisessaan ja kehittämisessään. Toisinaan he sanoivat, että lasten hoitaminen antoi heille mahdollisuuden nauttia lasten kasvatuksesta rennosti, mitä he eivät olleet pystyneet tekemään omien lastensa kanssa. He kokivat myös tyytyväisyyttä, koska kokivat lastenlasten rakastavan heitä.	6=K 7=E 8=K 9=E 10=K 7/10
9	Morita, Kobayashi 2013 Japani	Tutkimuksen tarkoituksena oli vertailla muutoksia vanhusten ilmeissä, visuaalisessa huomiokyvyssä, sitoutumisessa/käyttäytymisessä ja ylisukupolvisessa keskustelussa kahden eri ylisukupolvisuusohjelman välillä. Vertailtavat ohjelmat olivat performanssipohjainen (lapset tanssivat ja lauloivat vanhuksille) ja sosiaalisesti orientoituva (lapset ja vanhuksen pelasivat yhdessä pelejä).	Kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimuskohteena oli 25 71-101-vuotiasta vanhusta sekä 5-6-vuotiaita lapsia. Yhdessä ryhmässä oli noin 20 lasta. Aineisto kerättiin videoimalla ja se purettiin strukturoitua havainnointilomaketta käyttäen. Tutkittavia havainnoitiin 5 minuutin ajan 15 sekunnin välein. Aineiston analysoitiin käyttäen Pearsonin X2 -testiä ja Mann-Whitney U -testiä.	Sosiaalisesti orientoituvassa ohjelmassa vanhuksilla oli merkittävästi enemmän rakentavaa käyttäytymistä ja ylisukupolvista keskustelua. Hymyjä vanhuksilla oli enemmän sosiaalisesti orientoituneessa ryhmässä, kuin performanssiryhmässä. Kuitenkin performanssiryhmän vanhuksilla havaittiin enemmän visuaalista huomiokykyä.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K 8=K 7/8
10	Purnell 2017 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, millaisia tuloksia saadaan, jos hoitokodissa olevat vanukset osallistuvat ylisukupolviseen ohjelmaan päivittäin.	Kvantitatiivinen tutkimus. Pro Gradu. Tutkimuskohteena oli 15 dementiaa sairastavaa vanhusta. Aineisto videokuvattiin 5 päivän aikana, aamuisin ohjatusta toiminnasta. Videokuvaukset suoritettiin kahdessa vanhusyksikössä. Lapset osallistuivat toimintaan kolmesta eri ryhmästä, vauvaikäiset, taaperot ja esikoululaiset. Lapset vaihtuivat päivien aikana. Aineisto kerättiin usealla eri mittarilla ja analysoitiin SPSS 24 -ohjelmalla.	Tutkimuksen mukaan dementiaa sairastavien vanhusien rakentavampi tai aktiivisempi osallistuminen ylisukupolviseen toimintaan lisäsi heidän mielihyvää ja avuliasta käyttäytymistä. Osallistumattomuus puolestaan vähensi mielihyvän esiintyvyyttä. Myös mikäli osallistuminen väheni, elämänlaatu väheni. Mikäli mielihyvä lisääntyi, myös elämänlaatu lisääntyi. Kuitenkin mitä enemmän vanukset osallistuivat ohjelmaan, sitä huonompi heidän elämänlaatussa oli.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K 8=K 7/8

11	Low, Russel, McDonald, Kauffman 2015 Australia	Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää ylisukupolvisen ryhmätoiminnan ja tavanomaisen ryhmätoiminnan välillä ilmeneviä eroja vanhusten osallistumisessa erilaisiin aktiviteetteihin.	Kvantitatiivinen tutkimus; satunnaistettu, kontrolloitu tutkimus. Tiedot kerättiin havainnoimalla ja lisäksi taustatiedot otettiin potilastiedoista. Tutkimus tehtiin vanhainkodissa, jonka yhteydessä toimi esikoulu. Grandfriends-ohjelma oli 12 viikon ohjelma, johon osallistui 40 vanhusta. Grandfriends-ryhmässä oli 20 vanhusta ja 21 lasta. Aineisto analysoitiin IBM SPSS 22 –ohjelmalla.	Passiivinen osallistuminen ryhmätoimintaan ja nautinnon tunne oli merkittävästi korkeampaa Grandfriends-ryhmässä. Elämänlaadun, levottomuuden ja yhteisöllisyyden tunteen välillä ei ollut eroja ryhmien välillä.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=K 7=K 8=K 8/8
12	Doll, Bolender 2010 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoituksena oli dokumentoida prosessi, jolla ylisukupolvisuuden edistämiseen tähtäävä Age to age -ohjelma kotiutettiin erääseen vanhusten palvelutaloon ja samalla esitellä ohjelman tuomia muutoksia asukkaiden osallistumiseen liittyen.	Mixed methods interventiotutkimus. Vertailtu 21 ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuvan ja 21 ei-osallistuvan vanhuksen kipua, päivittäisiä toimintoja, mielialaa ja painoa. Lisäksi havainnoitu heidän käyttäytymistään esikouluryhmässä toimiessa. Aineisto analysoitiin usein tilastollisin sekä laadullisin menetelmin. Tosin tilastollisten testien luotettavuutta heikensi mm. pieni otos ja satunnaistamisen puute.	Tutkimuksen päätulos on saatu laadullisilla menetelmillä. E erityisiä muutoksia ei havaittu. Laadullinen analyysi osoittaa kuitenkin elämänlaadun parantumista niillä, jotka osallistuivat toimintaan paljon.	Arvioitu laadullisen tutkimuksen kriteerien mukaisesti 1=E 2=K 3=K 4=E 5=K 6=E 7=E 8=K 9=E 10=K 5/10
13	Tsai 2015 Taiwan	Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää isovanhempien tarjoaman lastenhoidon vaikutusta heidän mielenterveyteensä.	Kvantitatiivinen tutkimus Pitkittäistutkimus – isovanhempien (n=2930) mielenterveyden arvioiminen vuosina 2003 ja 2007, itsearviointina. Osallistujat jaettiin neljään ryhmään sen mukaan, miten heidän hoitotottumuksensa olivat muuttuneet kyseisten vuosien aikana.	Tutkimuksen mukaan ne isovanhemmat, jotka hoitivat lastenlapsiaan säännöllisesti tai olivat aloittaneet lastenlastensa hoitamisen, tunsivat itsensä merkittävästi iloisemmiksi ja nauttivat elämästään enemmän. Isovanhempien, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan ollenkaan, mielenterveys oli huonoin. Isovanhemmilla, jotka lopettivat	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=E 8=K

			Aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin käyttäen SPSS 18.0 -ohjelmaa.	lastenlastensa hoitamisen, oli merkittävästi suurempi masennusoireiden riski.	6/8
14	Grundy, Albala, Allen, Dangour, Elbourne & Uauy 2015 Chile	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, että chileläiset isovanhemmat hoitavat lastenlapsiaan sekä tekijöitä, jotka ovat yhteydessä lastenlasten hoitamisen ja isovanhempien psyykkisen hyvinvoinnin välillä.	Kvantitatiivinen tutkimus, satunnaistettu klusteriotanta Tutkimuksen kohteena oli 2000 isovanhempaa (66-68 v) Santiagon matala- ja keskituloisilta alueilta. Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena vuosina 2005 ja 2007.	Tutkimuksen mukaan isoisät, jotka hoitivat lastenlapsiaan 4 h viikossa tai enemmän olivat tyytyväisempiä elämäänsä jälkimmäisen haastattelun aikaan. Isoäideillä, jotka hoitivat lastenlapsiaan 4 h viikossa tai enemmän oli pienempi masennusriski.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K 8=K 7/8
15	Zhou, Mao, Lee & Chi 2017 Kiina	Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää lastenlasten hoitamisen vaikutuksia isovanhempien fyysiseen terveyteen ja aikuisilta lapsilta saadun ylisukupolvisen tuen roolia.	Kvantitatiivinen pitkittäistutkimus, joka toteutettiin haastattelututkimuksena, haastattelut toteutettiin vuosina 2009 ja 2012. Tutkimukseen osallistui 799 isovanhempaa, iältään 60v tai yli.	Niillä, jotka osallistuivat lastenlasten hoitoon, oli parempi itsearvioitu terveys kuin niillä, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan. Tutkimuksen mukaan lastenlasten hoitaminen tuottaa terveyshyötyjä isovanhemmille.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K 8=K 7/8
16	Ku, Stearns, Van Houtven, Lee, Dilworth-Anderson & Konrad 2013 Taiwan	Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, miten lastenlasten hoitaminen vaikuttaa isovanhempien fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen.	Kvantitatiivinen tutkimus Pitkittäistutkimus, jonka aineisto kerättiin vuosina 1993-2003 kerätystä "The Taiwan Longitudinal Study on Aging" -tutkimuksesta. Isovanhemmat olivat 50-vuotiaita tai vanhempia.	Isovanhemmat, jotka hoitivat lastenlapsiaan, raportoivat itsearvioidun terveytensä paremmaksi, parempaa elämään tyytyväisyyttä, vähemmän liikuntarajoitteita ja vähemmän masennusoireilua kuin isovanhemmat, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=K 7=K 8=K 8/8
17	Musil, Gordon, Warner, Zauszniewski, Standing & Wycle	Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää hoitosuhteiden muutosten vaikutusta isoäitien hyvinvointiin.	Kvantitatiivinen tutkimus, joka toteutettiin pitkittäistutkimuksena kolmena eri tutkimusajankohtana 24 kk aikana. Tutkimukseen osallistui 845 ohioilaista isoäitiä.	Isoäidit, joilla oli kasvatusvastuu lastenlapsistaan, raportoivat eniten stressiä sekä perheensisäistä kuormitusta ja kokivat ongelmia perheen toiminnassa, heillä oli huonoin fyysinen terveys ja enemmän masennusoireilua. He kokivat hoitamisen	1=E 2=K 3=K 4=K 5=K 6=E 7=K

	2011 Yhdysvallat		Aineisto kerättiin kirjekyselyin.	vähiten palkitsevana ja saivat siihen vähiten tukea. Muutos intensiivisempään hoitamiseen oli yhteydessä huonompaan fyysiseen terveyteen ja lisääntyneeseen stressiin, perheensisäiseen kuormitukseen ja koettuihin perheensisäisiin ongelmiin.	8=K 6/8
18	Di Gessa, Glaser, Tinker 2014 Iso-Britannia	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia isovanhempien antaman lastenhoidon ja isovanhempien terveyden välistä yhteyttä 2 ja 4 vuoden seurannassa.	Kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimuskohteena oli 50 ja tätä vanhemmat isovanhemmat, jotka vastasivat kaikkiin kyselyihin. Aineisto kerättiin Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE) -tutkimuksesta. Tietoa on kerätty tutkimuksen alettua, sekä siitä vuoden välein 4 vuoden ajan. Tutkimuksessa verrattiin vuosien 2, 3 ja 4 tietoja lähtötietoihin.	Isovanhemmat, jotka ylipäätään pitivät huolta lastenlapsistaan, kokivat joitain terveyshyötyjä. Isovanhemmat, jotka eivät hoitaneet lastenlapsiaan raportoivat todennäköisemmin huonompaa terveyttä. Puolestaan isovanhemmat, jotka hoitivat lastenlapsiaan toisinaan, raportoivat yleisesti parempaa terveyttä. Esim. lastenlasten intensiivinen hoito pienensi merkittävästi isovanhempien todennäköisyyttä kohtuulliseen tai huonoon itsearvioituun terveyteen 2 vuotta myöhemmin. Kuitenkin niillä, jotka eivät hoitaneet lastenlapsia ollenkaan, oli merkittävästi pienempi todennäköisyys raportoida kohtuullisesta ja huonosta terveydentilasta 4 vuoden kuluttua.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=K 7=K 8=K 8/8
19	Chen & Liu 2011 Yhdysvallat	Tutkimuksen tarkoitus oli kuvata asumisjärjestelyiden ja lastenhoidon tarjoamisen eri intensiteetin vaikutuksia kiinalaisten vanhusten terveydentilan muutoksiin.	Kvantitatiivinen pitkittäistutkimus, jossa käytettiin China Health and Nutrition Survey -tutkimuksen tietoja vuosilta 1991, 1993, 1997, 2000, 2004, 2006. Aineisto kerättiin yhdeksästä eri provinssista tai itsenäisestä alueesta Kiinassa ja otantamenetelmänä käytettiin ositettua klusteriotantaa. Aiemmat tutkimukset, joissa on käytetty samaa aineistoa, ovat osoittaneet, että aineisto kuvaa hyvin keskimääräistä kiinalaista yksilöä ja taloutta, vaikkei aineisto itsessään edustakaan koko maata. Aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin	Isovanhemmat, jotka asuivat lastenlastensa kanssa, eivät raportoineet huonommasta itsearvioidusta terveydentilasta. He, jotka asuivat kolmen sukupolven taloudessa, kokivat hiukan enemmän terveyshuolia kuin he, jotka asuivat yksin. Yhteisasujilla lastenlasten intensiivinen hoito nopeutti terveyden heikkenemistä, mutta kevyemmällä hoidon asteella oli terveyttä suojeleva merkitys. Heikoin itsearvioitu terveys oli maaseudulla asuvilla isovanhemmilla sekä isoisillä, jotka hoitivat lapsia intensiivisesti.	1=K 2=K 3=K 4=E 5=K 6=K 7=K 8=K 7/8

20	Ukkonen-Mikkola 2011 Suomi	Tutkimuksen tarkoitus oli kuvata lasten ja vanhusten yhteisen palvelukeskuksen toimintakulttuuria kahdesta eri näkökulmasta - toimintakulttuuria erilaisina toimintakäytäntöinä ja kulttuuria merkityksenantona. Tutkimuksessa painottuu lasten näkökulma.	Kvalitatiivinen tutkimus. Väitöskirja. Aineisto on kerätty havainnoiden lasten ja vanhusten kohtaamisen tilanteita sekä haastatellen lapsia, vanhuksia, henkilökuntaa, johtoa sekä vanhempia yksityisessä palvelukeskuksessa, jossa lasten päiväkotia ja vanhusten asumis- ja tukipalveluja on sijoitettu samaan rakennukseen, osittain yhteisiin tiloihin. Tutkimusmenetelmänä on etnografia ja sen taustalla fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa. Tutkimusaineisto analysoitiin kvalitatiivisesti sisällönanalyysillä.	Tutkimuksen tulokset osoittavat, että lasten ja vanhusten välille kehittyi sosiaalisia suhteita, ja lasten ja vanhusten välillä oli sanallisen vuorovaikutuksen lisäksi runsaasti sanatonta vuorovaikutusta. Sukupolvien yhteiselle toiminnalle annetuissa merkityksissä tuli esille lasten näkökulmasta mm. lapsen itsetunnon ja sosiaalisen kehityksen tukeminen ja lapsen kiinnittyminen omaan kulttuuriin. Vanhukset saivat elämäänsä sisältöä ja heillä oli mahdollisuus kompetenssin tunteen säilyttämiseen. Yhteisenä merkityksenä kaikille osapuolille tuloksissa tuli esille mahdollisuus yhteisöllisyyden kokemiseen.	1=K 2=K 3=K 4=K 5=K 6=K 7=K 8=K 9=K 10=K 10/10
----	--	--	--	---	--

LIITE 2. Esimerkki induktiivisen sisällönanalyysin etenemisestä yhden pääluokan osalta

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
"Lapsen kyky keskittyä lisääntyi vanhuksen lähellä."	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuneen lapsen keskittymiskyky parani	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuneen lapsen keskittymiskyky parani	Osallistuminen ylisukupolvisen toimintaan lisäsi lasten ja vanhusten minäpystyvyyttä	Vuorovaikutuksen minäkuvaa vahvistava merkitys
"Sukupolvien yhteiselle toiminnalle annetuissa merkityksissä tuli esille lasten näkökulmasta mm. lapsen itsetunnon ja sosiaalisen kehityksen tukeminen."	Ylisukupolvinen toiminta tuki lasten itsetuntoa	Ylisukupolvinen toiminta tuki lasten itsetuntoa		
" Osallistuminen ylisukupolvisen ohjelmaan lisäsi sekä lasten että vanhusten minäpystyvyyttä. "	Osallistuminen ylisukupolvisen ohjelmaan lisäsi lasten minäpystyvyyttä	Osallistuminen ylisukupolvisen ohjelmaan lisäsi lasten minäpystyvyyttä		
" Osallistuminen ylisukupolvisen ohjelmaan lisäsi sekä lasten että vanhusten minäpystyvyyttä. "	Osallistuminen ylisukupolvisen ohjelmaan lisäsi vanhusten minäpystyvyyttä	Ylisukupolvisen toimintaan osallistuminen lisäsi vanhusten kompetenssin tunnetta		
" Tämä vähensi myös vanhuksen kokemusta omasta heikkoudestaan."	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuneen vanhuksen kokemus omasta heikkoudesta väheni			
" Vanhukset saivat elämäänsä sisältöä ja heillä oli mahdollisuus kompetenssin tunteen säilyttämiseen."	Ylisukupolvisen toiminnan kautta vanhuksilla oli mahdollisuus kompetenssin tunteen säilymiseen			
"Hän myös käytti kielellisiä toimintoja selkeästi enemmän (yli 4 kertaa enemmän) ja monimuotoisemmin ylisukupolvisten istuntojen aikana."	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuvan vanhuksen kielellisten toimintojen käyttö lisääntyi	Vanhusten osallistuminen ylisukupolvisen toimintaan lisäsi heidän kognitiivista toimintaansa		
	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuvan vanhuksen kielellisten toimintojen monimuotoisuus lisääntyi			
"Tutkimukseen osallistuvat, jotka olivat aikaisemmin olleet eristyneempiä, avautuivat, hymyilivät ja keskustelivat aiempaa enemmän."	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuneilla vanhuksilla havaittiin enemmän keskustelua			
" Ylisukupolvinen vapaaehtoistoiminta vaikutti elämänlaatuun: huomattiin terveydellisiä etuja, kuten stressin ja masennuksen väheneminen, nuorekkuus ja kognitiivisten toimintojen aktivointi. "	Osallistuminen ylisukupolvisen vapaaehtoistoimintaan aktivoi vanhusten kognitiivisia toimintoja			

”Lisäksi hän (afasiapotilas) osoitti ylisukupolvisen terapiaistunnon aikana huomiota muualle vähemmän ja lyhyempiä aikoja.”	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuvan vanhuksen huomion kiinnittyminen muualle väheni	Ylisukupolvinen toiminta paransi vanhusten keskittymiskykyä		
	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuvan vanhuksen huomion kiinnittymisen aika muualle lyheni			
” Tutkittavien huomion kiinnittyminen muualle kuin aktiiviteeteihin oli vähäisempää interventoryhmässä verrattuna kontrolliryhmään.”	Ylisukupolvinen interventiotointa vähensi vanhusten huomion siirtymistä ympäristöön			
”Ylisukupolvinen vapaaehtoistoiminta vaikutti elämänlaatuun, kuten tunteeseen tarkoituksenmukaisuudesta ja hyödyllisyydestä.”	Osallistuminen ylisukupolvisen vapaaehtoistoimintaan lisäsi vanhusten kokemusta tarkoituksenmukaisuudesta	Osallistuminen ylisukupolvisen toimintaan lisäsi vanhusten kokemusta elämän merkityksellisyydestä	Osallistuminen ylisukupolvisen toimintaan lisäsi vanhusten kokemusta elämän merkityksellisyydestä	
	Osallistuminen ylisukupolvisen vapaaehtoistoimintaan lisäsi vanhusten kokemusta hyödyllisyydestä			
” Lapset toivat tarkoitusta, merkitystä ja iloa vanhusten elämään. ”	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuneiden vanhusten elämän tarkoituksellisuus lisääntyi			
	Ylisukupolvisen ohjelmaan osallistuneiden vanhusten elämän merkityksellisyys lisääntyi			
”Vanhukset saivat elämäänsä sisältöä ja heillä oli mahdollisuus kompetenssin tunteen säilyttämiseen.”	Ylisukupolvisen toiminnan kautta vanhukset saivat elämäänsä sisältöä			
” Osa (isovanhemmista) koki, että lastenlapset ovat heille hyvää seuraa ja antavat elämälle tarkoituksen. ”	Lastenlapsia hoitavat isoäidit kokivat lastenlasten antavan elämälle tarkoituksen	Lastenlapsia hoitavat isoäidit kokivat lastenlasten antavan elämälle tarkoituksen	Lastenlapsia hoitavat isoäidit kokivat lastenlasten antavan elämälle tarkoituksen	

LIITE 3.Vastuiden jakautuminen

TIIVISTELMÄ	AR, KP
JOHDANTO	KP, AR
KESKEISET KÄSITTEET	
Sukupolvi ja ylisukupolvisuus	AR, KP
Vuorovaikutus	AR, KP
Hyvinvointi ja elämänlaatu	KP, AR
Lapsuus	KP, AR
Vanhuus	KP, AR
TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	AR, KP
KATSAUKSEN TOTEUTTAMINEN	AR, KP
TULOKSET	KP, AR
LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	KP, AR
POHDINTA	AR, KP